

DE
SYV
DØDSSYNDER

vogt dit hjerte

LOUIS NIELSEN

DE SYV DØDSSYNDER

vogt dig hjerte

Copyright © 2016 Kristent Perspektiv

Du kan downloade flere ebøger på:

www.kristentperspektiv.dk

FORORD	4
HVAD ER DØDSSYNDER?	5
MISUNDELSE	7
DOVENSKAB	14
GRÅDIGHED	20
STOLTHED	27
UKYSKHED	35
GERRIGHED	45
VREDE	54

FORORD

Det er en glæde at kunne genlæse Louis Nielsens artikelserie over de syv dødssynder, nu i bogform.

Bogen er i den grad et "reality-tjek". Og det trænger vi til. Disse syv sider af synden er meget mere en del af os, end vi ofte er villige til at erkende.

Der er noget åndeligt sundt ved at gruble mere over, hvad der kendetegner disse laster, og hvor dybt dødssynderne sidder i os.

Alle henvisninger, hvor andet ikke er anført, er til Det danske Bibelselskabs 1992-udgave af Bibelen.

Carsten Thomsen

Redaktør for Kristent Perspektiv

kristentperspektiv.dk

2016

HVAD ER DØDSSYNDER?

Begrebet "dødssynd" er romersk-katolsk og middelalderligt, mere end det er bibelsk. Nytestamentligt er der kun én synd, som specifikt kaldes "synd til døden", nemlig frafaldets synd eller synden mod Helligånden.

Og dog begynder Bibelen med at fortælle os, at "*den dag du spiser af det (af træet til kundskab om godt og ondt) skal du dø*" (1 Mos 2:17), og keruberne med de flammende sværd, som ved slutningen af kapitel 3 i 1 Mosebog "*vogter vejen til livets træ*", er ligesom eksekveringen og beseglingen af den dom¹.

Nu er vi alle faldne, og om os alle gælder "*at syndens løn er døden*" (Rom 6:23), og at hvor synden hersker, der hersker døden også (Rom 5:14² og 21³). Synden føder altid død (Jak 1:15⁴). Al synd - ikke kun de synder, som Middelalderkirken kaldte dødssynder - fører til døden, med mindre Guds nåde kommer imellem og frier fra både synden, døden og vreden, så det om os nu kan siges, at "*Gud har ikke bestemt os til at rammes af hans vrede, men til at opnå frelsen ved vor Herre Jesus Kristus, som døde for os, for at vi, hvad enten vi er vågne eller sover, skal leve sammen med ham*" (1 Thes 5:9-10).

Ifølge Teologisk Ordbog er den romersk-katolske opfattelse en dødssynd: "*Enhver handling, der er begået af fri vilje og i fuld bevidsthed om det forkastelige ved den, og som er i modstrid med Guds udtalte vilje og derfor automatisk afstedkommer tabet af nådestanden. Den kan kun udslettes ved bodens sakramente*

(modsat tilgivelig synd). Den evangeliske tro kender ikke til nogen forskel mellem små og store synder, da den lægger mindre vægt på den åbenbare handling end på menneskets gudløshed, der ligger til grund for al synd. De såkaldte dødssynder er menneskelige grundholdninger, som den konkrete synd vokser frem af”.

Pave Gregor 1. skrev en tidlig liste over dødssynder, senere modificeret af Thomas Aquinas og reduceret til syv:

1. Misundelse
2. Dovenskab
3. Umådehold
4. Stolthed
5. Ukyskhed
6. Gerrighed
7. Vrede

Bibelen advarer os meget mod disse syv grundholdninger, som “den konkrete synd vokser frem af”. Derfor er der også i dag brug for at se nærmere på dem.

MISUNDELSE

Misundelse er en synd, som Bibelen advarer os kraftigt imod. I katolsk teologi henregnes misundelse mellem dødssynderne.

Det med dødssynderne og at synd faktisk er en dødelig tilstand, er der ingen, eller kun meget få, som tager alvorligt i dag, og vi er langt mere optaget af det, som kan skade vores fysiske helbred, end det, som skader vores åndelige natur og truer os med evig fortabelse.

Vores overfladiskhed og letsindige omgang med sandheden røber os, der hvor vi f.eks. har til hensigt at smigre eller glæde nogen, siger "Hvor jeg misunder dig" eller "jeg misunder dig af et rent hjerte". Ikke at der er noget forkert ved denne sprogbrug, men den kunne måske forlede os til at opfatte misundelse, når det virkelig er misundelse, det handler om, som en mindre, mere uskyldig synd.

Misundelse sammenknyttedes med "mord" i Jak 4:2: *"I myrder og misunder, men kan intet udrette"*, sandsynligvis var det også misundelse, som lå bag Kains drab på Abel (1 Mos 4:1-16⁵); Johannes bruger i sit første brev Kain som eksempel på en, som hadede sin broder og slog ham ihjel, og hvorfor slog han ham ihjel? spørger Johannes og svarer selv: "Fordi hans gerninger var onde, men hans brors retfærdige" (3:11-12⁶). At tale om misundelse som årsag til had og drab er ikke en retorisk overdrivelse, men er alt for ofte den barske kendsgerning.

I en artikel i Kristeligt Dagblad i anledning af udgivelsen af

psykiatrikerens Birgit Peterssons bog "Misundelse og kærlighed" citeres fra bogen:

"Da Jytte Hilden blev kulturminister, skrev hendes søster en kronik i Ekstra Bladet, hvor hun hængte hende ud for at være en ravnemor, storforbruger af mænd og magtsyg. Det er vanvittigt af en redaktion at bringe den slags, men hver dag bliver der slået mennesker ihjel på det symbolske plan."

Det, vi i dag kalder "karaktermord", er blevet alt for almindeligt og alt for offentligt. Bare det at være en kendt og offentlig person udsætter en for det. At man graver frem fra fortiden noget skandaløst om en offentlig persons liv er noget, alle kendte udsætter sig for.

Alle er vi i fare for at blive snushaner, sladre-kællinger og skandalemagere. Og vi sluger det råt, og nydelsen er sød. Men er det tiltalende? Føler vi os selv som bedre mennesker ved det? Hvilken illoyalitet, hvilken indiskretion, hvilke brud på tillid og god omgangstone skjuler sig ikke bag enhver, som forrådser foresatte, ægtefæller, kolleger, venner på sådan en tarvelig måde.

Hvor nedværdigende for en selv at være med til den slags, og for hvad? For penge, for berømmethed, for at "komme på", blive set og kendt? Og motivationen er ofte så simpel som misundelse. At "være på" og at være kendt er efterhånden så afgørende en ting for mange, at det ikke at være det er nok til at gøre os "gule af misundelse" mod dem, som er det.

Birgit Petersson taler om "et samfund bygget på misundelse":

"Problemet er, at hele samfundsstrukturen i den vestlige verden er bygget op omkring misundelse. I stedet for, at vi løfter i flok, opmuntres vi til konkurrence og enkeltpræstationer. Og i øjeblikket er kræfter i gang med at ødelægge den lighed og fællesskabsfølelse, som ellers har været kendetegnende for det danske samfund."

Karaktermord

Om medierne og misundelsen skriver Birgit Petersson, at man "skiftevis idealiserer de kendte og de kongelige og forkaster dem. Har man fat i en flig af en historie bringes den for at myrde sin egen misundelse«. Birgit Petersson omtaler også sin egen verden, universitetssystemet som bygget op omkring misundelsen. Hendes udregning af misundelsens "dynamik" er tankevækkende:

"I gamle dage slog man ihjel på grund af misundelse, og der er stadig drab f.eks.mellem brødre..... Jeg tror, at det er mere almindeligt, at søskende har det svært sammen end det modsatte. Gamle kræfter kommer op, hvis forældrene ikke har tacklet misundelsen, og nogle gange er der tale om, at den ene har været den foretrukne."

For mig ville det være pragtfuldt, hvis vi, hver gang vi skal til at bagtale andre, tænker "hov, hvorfor siger jeg nu det". Det betyder ikke, at vi ikke skal sige det skrappe, men at vi skal give konstruktiv kritik i stedet for. Bagtalelse på arbejdspladserne er desværre mere almindeligt, fordi det åbenbart er svært, at nogle har og er noget mere end en selv. Man skal være et meget kærligt menneske for at kunne tåle det. Men omvendt skal man huske, at glæden ved at rakke ned er kort, for man føler sig som et dårligere menneske bagefter."

Den 20. november var der så i Politiken en anmeldelse af Jes Stein Pedersen af Christoffer Jacob Ries "Retten, magten og æren. Lauge Koch Sagen". Jes Stein Pedersens introduktion til denne anmeldelse er værd at citere i sin fulde ordlyd:

"Christoffer Jacob Ries har bearbejdet sin ph.d.afhandling og skrevet en blændende bog om Lauge Koch og en af de største skandaler i dansk naturvidenskabs historie. En beretning om skurke, helte og intriger, som giver et sjældent indblik i et lukket forskningsmiljø, præget af egoers drøm om magt og ære."

Til sidst i anmeldelsen spørger Jes Stein Pedersen: *“Var anklagerne mod Koch retfærdige, spørger Ries i bogens forord og “skal retfærdigheden udmåles med geologisk, juridisk, moralsk eller politisk målestok?”*.

Han besvarer med forsæt ikke spørgsmålet, men overlader det til læseren selv at dømme efter at have blotlagt hidtil upublicerede notater, breve som belyser et begivenhedsforløb, der er lige så fuld af skjulte alliancer og gedulgte motiver, som dem, der altid lurer under overfladen i de krimier, hvor det gælder om at opklare mordet på en myrdet gentleman, der fik dolken i ryggen, mens han sad i godsets bibliotek, mens der blev danset ved siden af. For anmelderen er der ingen tvivl om, at Koch blev dolket bagfra, også i den grad. Karaktermordet satte den geologiske udforskning af Grønland årtier tilbage. Det er måske den vigtigste konklusion i Jacob Ries koloni- og videnskabshistoriske gyser.”

Kommer indefra

De her citerede eksempler fra to forskellige avisartikler sætter fokus på, at misundelse føles som et problem, endda et tungt problem med langvarige, måske endeløse konsekvenser for de implicerede selv, for samfundet og for fagligheden. Birgit Petersson tolker misundelse som et psykologisk og sociologisk problem og finder psykologiske og sociologiske årsager til den - og disse forekommer relevante - men når alligevel ikke dybt nok. For det må vi søge til Skriften, til Bibelen og lytte til, hvad den har at sige til os.

Jesus nævner i sit svar til disciplene angående spørgsmålet om urenhed, at urenheden kommer indefra, og så nævner han nogle af de ting, som gør mennesket urent, herimellem misundelse (Mark

7:18-23). Misundelse er her sat ind i helt katalog af alvorlige synder, herimellem *“onde tanker, mord, griskhed, svig og hovmod”*.

Som synd i det hele taget, så også misundelse, sætter den gang i en hel kædereaktion af onde ting, *“sætter tilværelsens hjul i brand og er selv sat i brand af Helvede”*, som Jakob så malerisk udtrykker det (3:6⁷). Ordsprogenes Bog afbilder misundelse som *“edder i knoglerne”* (14:30⁸), altså som en tilstand af fortærende sygdom. Prædikeren har gjort det til sin beskæftigelse at iagttage livet og menneskene, og med sin sædvanlige kynisme konstaterer han tørt, at *“alt slid og dygtigt arbejde bunder i menneskers indbyrdes misundelse”* (4:4⁹).

Eksemplerne fra vore to avisartikler giver Prædikeren ret. Misundelse er virkelig drivkraften bag meget af det, vi gør. Derfor er det afgørende vigtigt, at vi ser kritisk på os selv og tilretteviser os selv, ellers kan en synd, en lidenskab som misundelse meget nemmere komme til at styre vort liv, end vi bryder os om at tænke på.

Den højt lovpriste objektivitet i forhold til sig selv er en dyd meget få af os er i besiddelse af, og faren for, at vi misfortolker os selv er større end nogensinde, eftersom vi lever i en kultur, som dyrker selvværdet (jvf. Paulus' advarsel i Rom 12:3¹⁰). Misundelse nævnes overraskende i forbindelse med Jesu domfældelse og det af to af evangelisterne, Mattæus og Markus:

“Han (Pilatus) vidste nemlig, at det var af misundelse, de (ypperstepræsterne) havde udleveret ham (Jesus)” (Matt 27:18) og *“Han var nemlig klar over, at det var af misundelse, ypperstepræsterne havde udleveret ham”* (Mark 15:10).

Ypperstepræsterne var som magtmennesker altid er det kun optaget af en ting: At bevare magten, koste hvad det vil. Og de opfattede Jesus som en trussel mod deres magt. På det dybere plan

nærer de også en morderisk misundelse mod Jesus, fordi han er en god og retfærdig mand, medens de med dem selv ved, at de er onde, jvf. de tidligere citerede ord fra Johannesbrevet om Kain og hans broder.

For onde mennesker er det aldrig rart at møde godheden, for mennesker, som elsker mørket og søger tilflugt i mørket, er det pinefuldt ud over alle grænser at komme ind i lyset. Man vil gerne have den moralske autoritet og position, som godhed giver, men man vil ikke betale prisen, på den måde virker misundelsen. Man misunder andre et eller andet, de er, de har eller kan, men man glemmer det arbejde, det slid, det afsavn de sandsynligvis også har haft for at nå så vidt.

Selvfølgelig er der også nogen, som tilsmiles af heldet, og så misunder man dem for deres held, og man vælger at lukke øjnene for, at lykke i livet ikke er identisk med det at have. Man kan, som Jesus, sige *“vinde den hele verden og bøde for det med sin sjæl”*. Jesus priser sine disciple salige, og det bestemt ikke på grund af anseelse, rigdom og lette og rigelige kår i verden, tværtimod; men de er salige, fordi Guds rige er kommet til dem, fordi de tror på Jesus og derved er Guds børn.

Falske værdier

Misundelse udspringer af falske værdinormer og falske sammenligninger, af umættethed i sjælen, af utilfredshed med, hvad Gud giver, af oprør mod Gud, fordi han handler med mig i sin suveræne vilje, og derfor ikke handler med mig, som han handler med Jens og Birgitte. Det er denne kræftsygdom i sjælen, misundelse er det urovarslende symptom på. Måske kan vi tillade os nogen gange at spørge lidt med det, og sige: *“Hvor jeg misunder*

dig” og mene noget godt og positivt med det, noget hen i retning af, hvor er jeg glad på dine vegne. Fint. Men det har ikke noget med misundelse at gøre. Hvor der virkelig er misundelse, er der splid og alt, hvad ondt er (1 Kor. 3:3¹¹ og Jak. 4:1-4¹²).

“Vær ikke misundelig på dem, der øver uret”, siger David i Sl 37:1 og begrundet det med, at de, som øver uret, har ikke fremtiden med sig. Misundelse har heller ikke fremtiden med sig. Helvede vil være fuld af den, men ikke Himlen.

Asaf giver os i Salme 73 et gribende, tankevækkende indblik i sin sjælekval, dengang han *“harmedes over de overmodige og måtte se de ugudeliges lykke”* (vers 3). Og så siger han:

*“Dengang mit hjerte var bittert,
og det nagede i mit indre,
var jeg et uforstandigt fæ,
en stud var jeg over for dig.
Men nu er jeg altid hos dig,
min højre hånd holder du fast.
Du leder mig med dit råd,
du fører mig til herlighed.*

DOVENSKAB

Dorsk er et ord, som sjældent bruges i dag. Umiddelbart opfatter jeg det som et meget negativt ladet udtryk. Nudansk Ordbog forklarer dorsk med det ene ord dvask, men det er meget stærkere end dvask. Den, som er dvask, er det måske fordi, det er varmt, og der er håb om, at han ikke altid vil være dvask.

Den, som er dorsk derimod, er der meget lidt håb for, da han simpelthen er dorsk af natur. Dorsk er mere end ladhed, ugidelighed og ligegyldighed og manglende vilje. Det er alle disse ting på en og samme tid. At være dorsk er at være bedøvende ligeglad med alt og alle. Alt rager en en høstblomst.

Det siger næsten sig selv, at Bibelen med dens kalds- og arbejdssyn må se dorskhed som et udslag af ugudelighed og en hån mod den levende Gud. Dorskhed bliver nærmest et synonym for arvesynden selv, hvorunder vi alle går blinde rundt og af natur er vrangvillige over for ham.

Mange mennesker er vantro af ren og skær vane og dovenskab, fordi de bare ikke gider beskæftige sig med de ting. De har nok med dagen og vejen, nok med det fornøjelige, men de store og anfægtende livsspørgsmål gider de ikke beskæftige sig med.

De er materialister og livsnydere i den store stil, alt andet er lige meget for dem. Den type mennesker advarer Bibelen os igen og igen imod. Men alle har vi på grund af syndefaldet dorskhedens kim indbygget i os, og i og med, at *"vi alle er faret vild som får og har*

vendt os hver sin vej", er vi alle tilbøjelige til at vende det døve øre til Gud. Til at ignorere hans bud og advarsler. Som Brorson siger det i en af sine salmer, konfronteres vi med det "skændige" faktum, at:

"Den største part så blind omkring

i denne verden vanker!

Din skabning ser man daglig på,

dog ser man, som man ikke så,

og går i andre tanker.

Ild, vand, luft, sand,

sol og stjerne, hver en kerne,

hver en dråbe

Herrens herlighed udråbe".¹³

Når de gamle tænkte på "dødssynden" acedia eller dorskhed, så var det med vilje og forsæt at lukke øjne, ører og hjerter for ham. Ikke at have øje for Herrens værk (Es. 5:12¹⁴) og nægte at være sat ind i verden som ansvarlige væsner.

Jesus havde fjender, der aktivt stod ham imod, men langt de fleste var ligeglade. De var bevægelige nok, når de så hans undergerninger, når de "*så tegn*" og "*fik brød at spise og blev mætte*" (Joh. 6:26). Men når det kom til at tage stilling og følge Jesus, så stod de fleste af, så lignede de børn, som ikke kunne beslutte sig for, hvad de skulle lege (Matt. 11:16-19¹⁵).

Vores egen tid ligner påfaldende Jesu samtid med tidens nyvakte interesse for det overnaturlige og for den religiøse dimension i tilværelsen, men når det gælder om at "committe" sig til Jesus og kristendommen, så holder man sig tilbage. Vanetænkning, skepsis, apati og ligegyldighed og manglende livslyst og engagement er på en eller anden måde afledt af dorskhed. Kun Guds livgivende og

nyskabende Ånd, Helligånden, kan ændre på det, som en af vore store pinsesalmer udtrykker det:

*Skin over vang som en morgen med sang,
morgen i maj, når det grønnes!
Lifligheds magt gøre dorskhed opvakt,
så på Guds nåde der skønnes!
Tonerne dybe i gry og kvæld
røre selv hjertet så hårdt som fjeld!¹⁶*

Det er gammeldags omvendelse ovenfra, der kaldes på, hvis vi skal komme ud af dorskhedens greb om os, et nyt liv skænket os fra Gud, hvori vi nu ikke længere bærer "*frugt for døden*", men "*frugt for Gud, frugt som ender i evigt liv*". (Rom. 6:20-23¹⁷).

Ladhed er ingen last

Den teknologiske udvikling har gjort, at vi ikke længere foragter ladhed som en last, som de vise i Israel gjorde det, og som kristen kultur har gjort det, ikke mindst reformert og puritansk.

Det hårde, fysiske slid er ikke længere nødvendigt. Maskiner og anden teknologi har overtaget, og den moderne udvikling har gjort livet lettere og længere for os, og det må vi kalde en god ting.

Men det paradoksale er, at selvom livskvaliteten er blevet forbedret, så er vi ikke blevet mere lykkelige eller harmoniske mennesker. Nogle sygdomme og samfundsonder er vi kommet af med; til gengæld har vi fået andre, som måske endda er mere livsnedbrydende. Livsvilkårene er blevet bedre, uden at vi er blevet bedre mennesker derved. Det er tragedien. De gamle synder er der stadig, også dorskheden.

I dag er det principielt muligt at leve et helt liv på passiv forsørgelse, også når der ikke er tvingende fysiske eller psykiske handicap til grund for det. Spørgsmål som, hvorvidt og hvor langt det er moralsk korrekt at lade sig underholde af samfundet, bliver aldrig stillet. Det er for politisk ukorrekt at stille det.

"Vi, som er stærke", siger Paulus, *"er skyldige at bære de svages byrder"*. Bibelen anerkender uden videre, at der er uforskyldt nød og fattigdom, og Bibelen pålægger os at være solidariske med de fattige og hjælpe dem, som er i nød. Men kristendommens etik lægger også vægt på selvforsørgelse. *"Ikke at være til byrde for nogen"* er også en af Skriftens anvisninger.

Ladhed er ikke en uskyldig harmløs ting, men synd i Guds øjne, en underminering af det jeg er som menneske, det, jeg er kaldet til som en, der er skabt i Guds billede for at tage vare på det skabte. Gud har givet mig arme og ben, sanser og en hjerne, og sat mig i relationer, som kræver min aktive indsats. En del af mit menneskeværd er derfor, at jeg som "medarbejder med Gud" påtager mig det privilegium og den opgave, det er at være menneske.

Har man ladhed som livsform, har man valgt at sende sin Skaber den besked: "Jeg vil ikke være med i din skabelsesorden; den kan du varetage selv". Og til sine medmennesker sender man den besked: "I rager mig en papand. Jeg forbeholder mig min ret til de fælles goder, men jeg gider ikke besvære mig med at passe på dem eller fremskaffe dem".

Ladhed i Bibelen

Bibelen reflekterer over det moralsk forkastelige ved ladhed. Vi har alle fået noget betroet af Gud, livets Herre. At grave det ned og nægte at investere det i livet vil blive påtalt på dommens dag.

(Matt. 25:14-30¹⁸). Paulus skriver i en instruks til menigheden: *"Den, der stjæler, må ikke mere stjæle, men skal tværtimod slide i det og selv frembringe noget godt med sine hænder, så han har noget at give af til den, der har behov for det"*.

Paulus var et eksempel, når det gjaldt at praktisere disse ord: *"Sølv eller guld eller tøj har jeg ikke forlangt af nogen. I ved selv, at disse hænder har tjent til alt, hvad jeg og mine medarbejdere havde brug for. Jeg har vist jer, at ved at arbejde sådan bør man tage sig af de svage og huske på de ord, Herren Jesus selv sagde: "Det er saligere at give end at få"*. Vi er ikke vant til, at nogen taler sådan til os. Og gør de det, er de ofte ude på den yderste højrefløj, og i øvrigt så socialt ubalancerede, at vi som kristne ikke kan have noget med dem at gøre.

Kristendom kan man umuligt fremme med politiske paroler og slagord. Paulus' motivation er ikke politisk, men det gudfrygtige og gudvelbehagelige liv. Desuden lægger apostlen stor social forståelse for dagen. Der er mennesker, som ikke kan honorere et almindeligt arbejdslivs krav. Dem skal vi hjælpe. Der er også mennesker, som moralsk er blevet afsporet. Dem skal vi ikke støde ud i mørket, men hjælpe til et menneskeværdigt liv, hvor de i stedet for at være en byrde for samfundet bliver et aktiv for det.

Generelt tager vi nok uden videre refleksion samfundets indretning for givet, ikke mindst når det gælder sociale ydelser. Forhåbentlig føler vi os også positivt solidariske den modsatte vej og forsøger ikke at unddrage os skatter og afgifter. Der kan ikke umiddelbart indvendes noget imod, at vi benytter os af vore rettigheder til dagpenge, pension, kontanthjælp og efterløn. Men det er ikke automatisk så, at fordi vi har ret til noget, så er det også etisk og kristeligt set det rigtige at gøre.

Tilbage står for os allesammen en bevidsthed om "at være sat" og "være kaldet", at være hinandens "næste", at være under Ham,

som er "herre over døde og levende", hvorfor "ingen lever for sig selv eller dør for sig selv". En etisk og næsteorienteret vurdering af vore handlinger kommer ingen af os uden om, når det gælder vore rettigheder og forpligtelser i forholdet til samfundet.

Her kommer vi tilbage til ladhed. For hvad nu, hvis ladhed er den primære motivation til, at vi passivt lader samfundet overtage ansvaret for vore liv? Ingen skal besvare det spørgsmål på nogen andens vegne, men vi må stille det spørgsmål til os selv. Samfundets stigende problemer med at få pengene til at række til skyldes i høj grad, at alt for mange af os er holdt op med at handle ansvarligt.

Det er også relevant at stille spørgsmålet om vi som kristne, når vi vælger uddannelse, udelukkende kan tillade os at vælge det, vi selv har mest lyst til, eller om vi ikke også bør spørge efter, hvor vi bedst kan tjene Gud, medmennesket og samfundet? Når alt kommer til alt afholder samfundet broderparten af udgifterne til uddannelsen. Det individuelle, frie valg er aldrig mere frit, end at det har dybe konsekvenser for andre, og dem må vi medregne, når vi hver for sig træffer vore valg.

Alt for ofte overser vi vort ansvar over for samfundet, fordi vi gør samfundet til en abstrakt størrelse frem for det, det i virkeligheden er: Vor næste bare i en meget stor skala. Som vi er kaldet til at være lys og salt for den enkelte, er vi kaldet til at være det samme over for samfundet.

Det er ikke tilfældigt, at Jesus taler om "en by bygget på et bjerg". Guds folk kaldes i Det gamle og Det nye Testamente for Zion. Menigheden, lammets brud er også Det nye Jerusalem. At gøre Kristus kendt og at forherlige Kristus i forhold til samfundet er helt afgjort en del af kirkens opgave og mission.

GRÅDIGHED

De synder, man fra gammel tid har kaldt "dødssynder" forekommer så almindelige, at man kan undre sig over, at man har sat dem i denne særlige kategori. Det forhold gælder helt afgjort "grådighed", som vi måske vil kalde den rige verdens mest iøjenfaldende synd. Det er samtidigt klart, at langt fra alle deler opfattelsen af grådighed som synd, idet der hviler et skær af accept og selvfølgelighed over det at være grådig og ville rage til sig.

Ekstravagante lønninger ud over enhver værdisættelse, arbejdsindsats og rimelighed udbetales til sportsstjerner, musikere, skuespillere, entertainerne og nogle gange til direktører. I går kunne TV-avisen således oplyse om en 35 årig fodboldtræner, som var købt af en engelsk fodboldklub til en årsløn på ikke mindre end 55 millioner.

Udbetalingen af astronomiske fratrædelsesgodtgørelser og bonusser kendes der også flere eksempler på, beløb tæt på en milliard i et enkelt tilfælde og mere end en milliard i et andet har dagspressen kunne fortælle om disse senere år. Eksorbitante profitter og udbytter er heller ikke nogen sjældenhed i vore dages kommercielle verden.

Nu skal vi selvfølgelig tage os i agt for ikke at falde for en anden af dødssynderne - misundelsen, som dog, når det gælder disse for almindeligt dødelige uopnåelige ting, måske ikke er så stor. Men trangen til at blive rig og blive pludselig og uventet rig går virkelig tæt på mange af os mere almindelige mennesker.

Det ses ikke mindst af den store spillelidenskab, hvor beløbene, som ofres på spil, simpelthen er svimlende. Og alt går ud på at vinde førstepræmien, som i moderne spil er helt ude af proportioner i forhold til alle efterfølgende gevinster. Ingen synes at reflektere det mindste over det moralsk urimelige i, at en hob af mennesker sætter en masse penge over styr, for at en enkelt heldig kan stryge af med det hele. Spillelidenskab er måske spænding, men oftere grådigheden, som løber grassat.

En synd mod næsten og Gud

Grådighed i en mindre målestok men på en stribe af tilværelsens områder kendes mere eller mindre hos os allesammen, og den er altid grim at iagttage, ikke mindst hos en selv. Grådighed med at skrabe til sig ses f.eks. i knaphedsperioder, som får hamstringsbølgen til at rejse sig. Den ses også ved udsalg, og når muligheden for at gøre "røverkøb" tilbyder sig. I landbrugssamfund som f.eks. det gamle Israel var det erhvervelse af jord og ophobning af jord hos en selv, som var objektet for de riges grådighed.

Grådighed ligger også bag megen berigelseskriminalitet; samlermani er også et udtryk for grådighed, i det hele taget trangen til at have mest og flest af sjældne og unike ting er en form for grådighed.

Grådighed er en synd mod næsten, idet ophobningen hos mig af mere end min retmæssige del af goderne, uundgåeligt medfører, at der er mindre til alle de andre. Men grådighed er først og fremmest en synd mod Gud, fordi vi ved at være grådige dybest set ikke anerkender Ham som den suveræne giver af alle gode gaver, og

som den, der tilmåler os ejendele, goder og evner, for at vi skal bruge dem under ansvar over for ham og til vor næstes gavn.

Grådighed er derfor afgudsdyrkelse, en anden eller noget andet end Gud kommer ind i mit liv og tager hans plads. Grådighed afsporer os, fordærver os og umenneskeliggør os. Den sætter Guds vilje, at vi skal "søge Guds rige og Guds retfærdighed først", ud af kraft og gør os dennesidige og jordiske af sind. Grådighed gør os dermed fattige på den rigdom, som er den kristnes ædleste smykke: at være "rig i Gud".

Løsrivelse fra Gud

Det er vigtigt at forstå fænomenet grådighed i en hel bibelsk sammenhæng. Bibelens Gud er ikke som guderne i det græske panteon "lutter skinsyge", men tværtimod "rig på miskundhed og nåde", rundhåndet i sin holdning over for os og i sin given (Rom 6:23¹⁹; Jak 1:17²⁰). Hans første handling efter, at han havde skabt mennesket, var faktisk at velsigne det (1 Mos 1:28²¹).

Jesus elskede at forkynde om en Fader, som elsker sin skabning, som lader "sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige" (Matt 5:45), og som har omsorg for os og tager sig af vore behov. Verden, Gud satte mennesket ind i, var en verden rig på skønhed, rig på føde, rig på mineraler, rig på alle ting. Og det er verden stadigvæk.

Sultproblemerne i verden skyldes ikke så meget, at ressourcerne ikke er der, men at vi fordeler dem forkert, at vi udpiner naturen, er dårlige forvaltere, er korrupte og starter krige – og mest af alt – er grådige. Var der god vilje til mere ligelig fordeling af jordens ressourcer, behøvede ingen at dø af sult.

Anklagen for verdens nød og elendighed, som mange retter mod Himlen og mod Gud, bør snarere rettes mod jorden og os selv. Himlen indsatte os som konger, men vi er elendige konger, som hverken ærer Kongen selv eller vore medkonger, vore medmennesker, men opfatter livet som vor helt personlige ejendom, som vi kan skalte og valte med.

Grådighed er et symptom på menneskets løsrivelsesproces bort fra Gud, for det anarki, som kommer til at råde, når vi ikke vil være underlagt Gud, for det, *“at hver mand gør, hvad han finder for godt”* (Dom 21:25) uden respekt for Gud og hans anordninger og uden hensyntagen til andre. Det er Kains og Lemeks verdensorden, der som sit motto har ordene: *“Jeg dræber en mand for en flænge, et barn for en skramme”* (1 Mos 4:23).

Grådighed bunder i myten om menneskets selvberoenhed og i vore desperate forsøg på at sikre os mod alle eventualiteter. Den bunder i vor forfængelige trang til at overtrumfe alle og i vor fanatiske tro på, at livet afhænger af, hvad man ejer og har (Luk 12:13-21: lignelsen om den rige bonde²²). Skriften underkender ikke, at vi får en rimelig løn for vor *“møje og slid”*, og den anerkender vinding, som vi er kommet til på ret vis. På en eller anden måde er det altid sådan, at alt udkomme og al vinding kommer fra Gud, for *“alt sølvet og guld er hans”*.

Han opretholder alle ting og er personligt involveret i alt, hvad der har med os og skaberværket at gøre, er han også Forsyn. Liv, familie, samfund, ret, ordnede forhold, helbred, evner, førlighed, fred, velsignelse, lykke etc. kommer altsammen fra ham; derfor er det, jeg får ud af mit arbejde og hvad som helst andet, jeg gør, fra ham, og han tilkommer både æren og takken for det. David udtrykte poetisk sin taknemmelighed herfor i disse dejlige ord:

“Herre, du min tilmålte del og mit bæger, du sikrer min lod. Målesnorene tildelte mig herlige steder, jeg kan fryde mig over min ejendom”.

Paulus nævner for korintherne, kaldende på deres gavmildhed, eksemplet med Gud, som *“forsyner sædemanden med udsæd og med brød til at spise”* og føjer til, at således vil han også *“forsyne jer rigeligt med udsæd, forøge det med mange fold og lade jeres retfærdighed bære rige frugter, så I får rigeligt af alt til al gavmildhed, og det en gavmildhed, som fører til taksigelse til Gud gennem os”* (2. Kor. 9:10-11).

Men Skriften tager også skarp afstand fra den stærkes udnyttelse og undertrykkelse af den svagere og er konstant på mærkerne, når det gælder at tale enkens, de faderløses, de fremmedes og fattiges sag. Profeternes mest konstante anklage mod det israelitiske og judæiske samfund i deres dage går netop på undertrykkelsen og udnyttelsen af de fattige.

Vestens rigdom

At være rig er ikke i sig selv noget ondt og forkert, men alt afhænger af, hvordan rigdommen er erhvervet, og hvordan den bruges. Der er mange fristelser og åndelige farer forbundet med at ville være rig (1. Tim. 6:6-10²³), og Paulus lader Timotheus advare de, *“som er rige i den nuværende verden”,* om ikke at *“være overmodige og sætte deres håb til usikker rigdom, men til Gud, som rigeligt skænker os alt, hvad vi behøver”* (1 Tim. 6:17).

Rigdom er som alle andre velsignelser fra Gud, noget som er betroet os, en mulighed givet os af Gud for, at vi skal forvalte den under ansvar over for ham, til gavn for hans rige og til ære for ham. Med grådighed er det en hel anden ting, og forskellen mellem at være rig som følge af grådighed og være rig som følge af Guds

velsignelse er som dag og nat, og frugterne som forskellen mellem himmel og helvede.

Mange vil nok føle, at dette ikke vedkommer dem. For de føler sig ikke rige, og de ser sig ikke som potentielle ejere af Strandvejsvilla, sommerhus ved Skagen og en lystyacht ved Langelinie. Men de vil, som de fleste mennesker gerne have det godt og have lidt mere end til dagen og vejen også tilstrækkeligt til at have råd til ferie, til familiefester og til at spare op til en rimelig tryk og god alderdom.

Fint nok med det. Blot skal vi være opmærksomme på, at selv med en sådan moderat indstilling til, hvad vi bør kunne forvente os af livet, hører vi globalt set til de rige. For langt den største del af menneskeheden er det en drøm, så langt uden for mulighedernes grænser, at man ikke engang drømmer herom. Det udfordrende spørgsmål er, om ikke Bibelens, især Jesu Kristi og apostlenes etik lægger op til, at vi prioriterer sådan, at andres grundlæggende behov er tilgodeset, før vi med god samvittighed spenderer ødselt på os selv og vor familie.

Ingen af os skal gøre sig til dommer over nogen anden, for dette anliggende er dybest set et anliggende mellem Gud og den enkelte, men vi bør alle i det mindste have overvejet det. Vores personlige økonomi burde måske være sådan indrettet, at vi år for år udvider det, vi bruger på at hjælpe andre, medens vi tilsvarende indskrænker vort eget økonomiske råderum?

Paulus' tanker om "ligevægt" forstået sådan, at overflod et sted bruges til at afhjælpe mangel andetsteds, så "der bliver ligevægt" (2. Kor. 8:13-15²⁴) er både interessante og teologisk, økumenisk vigtige. Det er også vigtigt at bemærke sig Paulus' begrundelse: "*Det er jo ikke, for at andre kan få det lettere og I få besvær, men for at der kan blive ligevægt - som der står skrevet: "Den, der*

havde samlet meget, havde ikke for meget, og den, der havde samlet lidt, havde ikke for lidt”.

Det må vedgås, at Paulus her forsyner os med den bedst tænkelige modgift mod grådighed. Grådighed gør os måske rige på alt, hvad verden og vor egen forfængelighed lægger op til os, at vi skal være rige på. Men den gør os åndeligt fattige og efterlader os med fornemmelsen af, at nok har vi “vundet den hele verden”, men vi har betalt for det med “vor sjæl”. Således har den hindret os i at “gribe det virkelige liv” (1. Tim. 6:19) , dvs. den kommende verdens liv.

Det gudfrygtige liv levet i tillid til Gud og ud af Guds gavmildhed derimod er det mættede og tilfredse liv, livet hvor vi får lov til at se og opleve os selv som til glæde for andre og til velbehag for Gud, livet hvor Gud deler ud af sin rigdom på herlighed i Kristus Jesus.

STOLTHED

Det pinligt karakteristiske ved dødssynderne er, hvor dybt de stikker hos os allesammen. Det er som om, de skildrer vores tilstand som fortabte mere end en gruppe af særligt slemme mennesker.

Med stolthed og hovmod bevæger vi os hen til synderens inderste væsen. Fordi det er så almindeligt, undslipper det os nemt, at vi er stolte. Selv et ydmygt og selvforstående menneske kan i sit inderste dyb huse en form for stolthed, noget som han eller hun pinedød ikke vil slippe, et afgudsbillede af sig selv, som man forholder sig til i ærefrygt, nærmest tilbedende. Hvor svært - ja hvor umuligt uden Guds Ånds hjælp - er det ikke for mange af os virkelig at erkende, at den "du", der synges om i Graham Kendricks sang, er mig, er dig:

*"Kom og græd, kom og klag,
for din synd ham nagled' der -
endnu dybere end sår fra søm og torn!
Du var stolt - med begær -
faldet dybt i synd og skam.
Han fik straffen fra Guds vrede lagt på sig."*

Kun dette: I sandhed og ægthed at stå ved Kristi kors og opleve det, som sker her, som værende for mig, kan få os til at se på os selv med virkeligt fornyede øjne og til med ægthed at forsage

stolthedens og hovmodets forfærdende synd, som salmedigteren Isaac Watts gør det i dette vers:

*“Når jeg med undren korset ser,
hvor Herlighedens Fyrste dør,
al vinding for mig tab kun er,
mit hovmod er et knækket rør”*

Saulus af Tarsus, apostlen Paulus, blev godt og grundigt frelst den dag uden for Damaskus, hvor Jesus åbenbarede sig for ham. Aldrig glemte han den dag. Den brændte sig ind i hans erindring. Her følger to af hans optegnede vidnesbyrd: *“Gid det aldrig må ske for mig, at jeg er stolt af andet end af vor Herre Jesu Kristi kors; ved ham er verden blevet korsfæstet for mig, og jeg for verden”* (Gal 6:14).

*“Det er os, som er de omskårne,
og som tjener ved Guds Ånd
og har vores stolthed i Kristus Jesus
i stedet for at stole på noget ydre...
...hvad jeg havde af fortjeneste,
det regner jeg nu på grund af Kristus for tab.
Ja, jeg regner så vist alt for tab på grund af det langt større
at kende Kristus Jesus, min Herre.
(Fil. 3:3,7-8)*

Andetsteds i sine breve spørger Paulus: *“Hvad bliver der så af vores stolthed?”* (Rom 3:27) og han svarer selv: *“Den er udelukket!”* *“Ved hvilken lov?”* spørger han videre og føjer til *“Ved gerningernes?”* og igen svarer han prompte: *“Nej, ved troens lov!”*, dvs. ved evangeliet.

Evangeliet om korset er det eneste i verden, som bringer os til virkelig erkendelse af os selv, som vi er over for Gud. Alle ønsker vi, som mundheldet siger det, at "være karl for sin hat", dvs. hævde sig på egen hånd. Men alt det bryder ned over for Kristi kors. Her falder alle vore forsvarsværker, og i stedet får vi uden omsvøb at vide, at "Gud udvalgte det, som er dårskab i verden for at gøre de vise til skamme, og det, som er svagt i verden, udvalgte Gud for at gøre det stærke til skamme, og det, som verden ser ned på, og som ringeagtes, det, som ingenting er, udvalgte Gud for at gøre det, som er noget, til ingenting, for at ingen skal have noget at være stolt af over for Gud.

Men ham skyldes det, at I er i Kristus Jesus, som er blevet os visdom fra Gud, både retfærdighed og helligelse og forløsning, for at den, *"der er stolt, skal være stolt af Herren"*, som *der står skrevet*" (1. Kor. 1:27-31²⁵). Uden tvivl reflekterer hovmod og stolthed ursynden, synden bag al synd, og mere end det, ærkeenglens synd, Lucifers synd, Satans oprør og fald:

*"Tænk, at du faldt fra himlen,
du strålende morgenstjerne!
Du er slynget til jorden,
du som besejrede folkene.
Du sagde ved dig selv:
"Jeg vil stige op til himlen,
højt over Guds stjerner
rejser jeg min trone;
jeg tager sæde på bjerget,
hvor guderne samles,
i det yderste nord.
Jeg stiger op over skybankerne,*

gør mig lige med den Højeste".

Men du er blevet styrtet i dødsriget,

ned i afgrundens dyb"

(Es 14:12-15).

Viljen til guddommeliggørelse af sig selv var synden i Edens have (1. Mos. 3:5²⁶), og denne vilje ligger bag hver en synd, for *"kødets vilje er fjendskab med Gud; det underordner sig ikke Guds lov og kan det heller ikke"* (Rom. 8:7).

Vantro, oprør, ateisme og en række andre forfærdelige og grusomme ting bunder i menneskets indsættelse af sig selv som Gud, i dets ophøjelse af sig selv som sin egen autoritet og i dets hersken over andre uden at ville stå til ansvar herfor over for verdens og livets skaber. Men vi er blinde for det og lever derfor i virkeligheden som fortryllede; forblændelsens mørke har sænket sig over os, og kun ved Guds barmhjertighed og hans befaling om, at lyset skal skinne, kan vi blive seende.

Hovmodet er aldeles gennemtrængende, ikke mindst i vor narcissistiske tid og med den megen viden og de mange teknologiske muligheder, som er åbnet for os. Moralsk befinder vi os i et tomrum, når mennesket gør sig selv til tilværelsens centrum og mening og lader det alene bero på menneskerettighederne og den politiske korrekthed, om noget er etisk ansvarligt eller det modsatte.

Det tragiske og dybt ironiske er, at det er Gud, som har udrustet mennesket med dets mange evner og muligheder, ja nærmest lagt hele verden under det (1. Mos. 1:26-28²⁷). Men det mandat kan mennesket kun bestyre ret, når det underlægger sig Gud og søger visdom, ikke i sin egen forstand, men hos ham.

Det samme gælder det at udøve magt, at kun ved at underordne sig Gud og være rede til at stå til ansvar over for ham kan det gøres til lykke og fremme for dem, vi får magt over. Sådan vil verdensherskerne eller mægtige institutioner og selskaber det sjældent - for ikke at sige aldrig. Snarere sidder de som en anden Faraos på deres troner eller i de prægtige minister- og direktionskontorer og tænker og siger som han: *"Nilen er min, jeg har skabt den!"* (Ez 29:9), eller som Tyrus' konge, som i sit hovmod sagde om sig selv: *"Jeg er en gud! Jeg sidder på en gudetrone midt ude i havet!"*. Men hvad siger Gud til ham? *"Du er et menneske, ikke en gud, og du har gjort dit hjerte til et gudehjerte!"* (Ez 28:2). (Se også Hab. 2:4-5²⁸).

Jesus uden hovmod

Ud fra disse skriftsteder forstår vi godt, hvorfor stolthed er mellem dødssynderne. Som syndens synd er den hovedaktøren mellem dem. Ingen af os går ram forbi, og slet ikke det religiøse menneske. For hvem er stolt som den, der mener at have noget at rose sig af over for Gud? Hvem trænger virkelig til Gud, som bare aner det mindste hos sig selv, som giver ham noget fortrin hos Gud, noget som skulle give ham Guds nåde som fortjeneste? (Rom 11:33-36²⁹).

I Jesus møder vi den, der både er sand Gud og sandt menneske. Kristi pletfrie liv, hans død, opstandelse og himmelfart er Guds dødsstød mod hovmodet, mod synden. Gud, siger Paulus, fordømte i Kristus *"synden i kødet"* (Rom 8:3-4³⁰). Jesus levede her på jorden et liv, som bragte ære til Gud. Han åbenbarede en visdom som ingen, talte med en myndighed som ingen anden, befalede, så storm og hav, demoner, sygdom, ja døden selv måtte adlyde ham; han bragte Guds rige nær og *"gjorde alle ting vel"*, og altsammen

gør han uden den mindste antydning af egenrådighed, selvophøjelse og selvpromovering.

Jesus optrådte med værdighed og majestæt, med bestemthed og autoritet, men koblet til sagtomdighed, ydmyghed og tjenersind. Ikke så mærkeligt, at hans rige opretholdes af alle de dyder, han i sin bjergprædiken saligpriser: fattigdom i ånden, sagtomdighed, barmhjertighed, renhed, tørst efter retfærdigheden og fredsstiften.

Djævelen ønsker ikke klarhed. Tvivl, forvirring og bedrag er hans strategi, og har været det fra begyndelsen. Med føje kaldte Jesus ham "løgnens fader" (Joh 8:44³¹). Ordet og sproget er det stærkeste kommunikationsmiddel mellem Gud og mennesker og mellem mennesker indbyrdes. En del af Satans strategi er derfor at skabe forvirring omkring ordenes betydning. Han gjorde det over for Eva i haven, over for Jesus i ørkenen - for bare at nævne yderpolerne, og han har siden gjort det igen.

Ved den strategi kan stolthed og hovmod ligefrem komme til at optræde som en dyd, og som noget, vi ikke kan være foruden. "Har du ingen stolthed i livet?", kan vi indigneret spørge, og nu og da afviser vi at modtage hjælp med begrundelsen, at "også jeg har da nogen stolthed i livet".

Foragt for andre

Det er udmærket med selvopholdelsesdrift og overlevelsesinstinkt. Disse har Gud ligefrem lagt ned i os ved at sætte os i en verden og mellem andre levende skabninger, som yder modstand og giver os et modspil. Det er også godt at værne om sin personlige integritet, sit gode navn og rygte, sin ære og sit selvværd.

Men forbistringen sætter ind, når disse ting sættes op som værn mod afhængigheds-følelsen af Gud og til afvisning af hans

herredømme over vort liv - eller når stoltheden får os til at føle foragt for andre og kalde dem med øgenavne som "skod", "perkere", "tabere" og det, som er værre. Selv i børnehaven og i skolegården hører man den slags gloser.

Denne forbistring sker langt oftere, end vi tror, - vi, som kalder os disciple af Jesus ikke undtaget - og så er vi i virkeligheden tilbage i den samme skure, hvor vi lever i synd, alt imedens vi energisk tror, vi er gode, dydige, i enhver henseende acceptable og respektable mennesker. Og atter er det lykkedes "løgnens fader" at bedrage os. For hvad kan det nytte, at vi bliver religiøse, dydige og respektable mennesker, hvis vi som Jesus siger, gøres "dobbelt så fortjent til Helvede" derved (Matt 23:15³²)?

Bibelen opmuntrer os ikke til at gradbøje synd. Nogle synder er mere samfundsskadelige, mere nedbrydende og mere onde end andre, men synd er synd, og der går en lige linje fra det første menneskes synd og til enhver synd, der siden er begået i verden.

Tilsammen bringer både den og de os under "syndens løn, som er døden", bringer os under "fordømmelse" og under "Guds vrede". Kun "nåde - og retfærdighedsgaven" i Kristus (Rom 5:15-16³³) har ændret på det. Men "stolthed" og "hovmod" er på en arketyrisk måde "synden i kødet", den typiske synd, som vi alle er underlagt, den synd, som Paulus synes at have sloges med mere end nogen anden synd. Måske derfor hans insisteren på, at ingen "skal have noget at være stolt af over for Gud", og at "den, der er stolt, skal være stolt af Herren" (1 Kor 1:29-31³⁴).

Stolthed er det religiøse, moralske menneskes særlige synd. Det stolte hjerte er "et hårdt og ubodfærdigt hjerte" (Rom 2:5³⁵). Hvem kan være selvtilstrækkelig, ubodfærdig, kynisk og umedfølelse som det selvretfærdige, religiøse menneske - mennesket, som ikke

for alvor har brug for Guds og andres overbærenhed, brug for Guds nåde til at tackle sine egne mange fejl og forsømmelser?

Esajas, som havde set Herren, Hærskarers Herre højt ophøjet på sin trone (Es 6:1³⁶) havde fra det øjeblik en radikal anderledes virkelighedsforståelse. Ikke et sekund mere var han i tvivl om, at virkelighedens virkelighed var Jahve, Hærskarers Herre, og at Guds virkelighed gennemtrængte hele universet og hele livet, for "hele jorden er fuld af hans herlighed" (Es 6:3).

Det satte både ham selv, Israel og alle mennesker, - "alt kød" som Esajas ynder at kalde dem (se 40:5-6; 1931 oversættelsen³⁷) - på plads. For ham var det følgelig ikke alene grotesk, men nærmest farceagtigt, når mennesker gjorde sig til og brystede sig, som for eksempel assyrerkongen, øksehovedet, som bildte sig ind, at det var ham, der førte øksen (10:15³⁸). Og Esajas vidnede og forkyndte om "Hærskarers Herres dag", den dag "*hvor mennesket skal bøjes og manden ydmyges*", hvor "*menneskets stolte blik skal ydmyges, mænds hovmod skal bøjes, og Herren alene være ophøjet på den dag. For Hærskarers Herre har en dag mod alt stolt og hovmodigt, mod alt knejsende, så det ydmyges...*" (2:9-12).

Men "*den dag bliver Herrens spire (Messias) til herlighed og ære, og landets frugt bliver til stolthed og pryde for Israels overlevende. De, der er til rest i Zion, de, der bliver tilbage i Jerusalem, skal kaldes hellige, alle i Jerusalem, der er indskrevet til livet.*"

Når Herren har vasket urenheden af Zions døtre og har skyllet blodet ud af Jerusalem med dommens og udrensningens ånd, så skaber Herren over hele Zions bjerg og over festforsamlingen dér en sky om dagen og en rygende og flammende ild om natten, for over alt herligt skal der være et dække. Der skal være en hytte, som kan skygge mod heden om dagen og give ly og læ mod skybrud og regn" (Es 4:1-6).

"Salige alle, der længes efter Ham" (Es 30:18).

UKYSKHED

Bare lyden af ordet "kysk" virker som en provokation for det moderne øre. Det smager af middelalder og fugtige klostervægge og lugter langt væk af snerpethed. Mange vil heller ikke vide, hvad vi taler om, når vi siger, at nogen er kysk eller ukysk. Kysk defineres i den seneste udgave af "Nudansk Ordbog" som "dydig", i "Dansk etymologisk ordbog" med "sædeligt god" eller "hvad, der sømmer sig". Ukyskhed er i moderne sprog mere eller mindre synonymt med "liderlighed".

Det er vigtigt at være sig bevidst, at det, som kirken har sagt om disse ting, ikke uden videre er det, Skriften eller skiftende tider siger. At ukyskhed, også kaldet "kødets lyst", har noget med sex at gøre, er klart for os alle. At føle lidenskab er naturligt nok og er ikke i sig selv synd, men lidenskab og lyst er voldsomme kræfter, som vi let mister kontrollen over. Fristelse til synd følger derfor ofte, når lidenskaberne vækkes. Men Gud siger, at vi er ansvarlige for vore handlinger; vi behøver ikke nødvendigvis at ligge under for vort begær.

Til Kain sagde Herren f.eks.: *"Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hovede? Hvis du gør det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurder synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den"* (1 Mos 4:6-7).

Den bibelske lære om arvesynd står ikke for ansvarsfrihed og for, at vi slet ingen vilje har til at modstå synden med, men for, at vi har en syndig natur. Derfor er vi disponerede for at lytte til synden og

finde den nydelsesfuld. I sit store anklageskrift mod menneskeheden i Rom 1-3 slår Paulus det atter og atter fast, at ingen vil kunne påberåbe sig at være ansvarsfri, men at vi alle "står strafskyldige over for Gud" (Rom 3:19³⁹).

Mange af kirkefædrene vrængede på næsen ad sex, og det er heller ikke ualmindeligt, at helliggørelsesbevægelser har afvist sex som nærmest pr definition uren og syndig. Allerede på apostlenes tid var det svært for mange i menighederne at relatere kristeligt til sex, og Det nye Testamente afspejler de mange holdninger, omvendte hedninger kunne have til sex lige fra at praktisere sex på hedensk manér til ekstrem frisindethed eller askese og forbud mod sex.

Paulus' undervisning i hans breve viser, at han mødte alle de her nævnte former for afvigelse fra, hvad der stemmer med kristendommens lære. Paulus forsvarer ægteskabet, herunder også den seksuelle forening mellem ægtemand og hustru. Dette er i nøje overensstemmelse med Paulus' jødiske rødder i Det gamle Testamente, hvor den seksuelle enhed i ægteskabet er noget både godt, naturligt, smukt og nydelsesfuldt, som vi skal modtage som en af Skaberens særlige gaver til mennesket, som vi som skabte i Guds billede kan forholde os bevidst, og ikke kun instinktivt, til.

En af følgerne af vort oprør mod Gud rammer os netop i sexlivet. Paulus beskriver det sådan i Romerbrevet kapitel 1 fra vers 24-27:

"Derfor prisgav Gud dem i deres hjertes begær til urenhed, så de indbyrdes vanærede deres legemer. De udskiftede Guds sandhed med løgnen og dyrkede og tjente skabningen i stedet for skaberen - han være lovet til evig tid! Amen. Derfor prisgav Gud dem til vanærende lidenskaber: Deres kvinder udskiftede den naturlige omgang med den naturstridige, og ligeså opgav mændene den naturlige omgang med kvinden og optændtes af deres begær efter hinanden;

mænd levede skamløst med mænd og pådrog sig derved den straf for deres vildfarelse, som de forjente”.

Livskraften

Uanset, hvor oplyste vi bliver, har de fleste af os en instinktiv fornemmelse af, at livets kræfter indeholder noget mysteriøst, at livet selv er større end summen af alle enkelt-eksistenser. Som skabninger føler vi os indbyrdes afhængige af andre skabninger og måske også afhængige af livskraften selv, hvordan vi så end definerer den.

Sexakten mellem de to køn er bestemt til at skulle medføre, at nyt liv skabes. Hos dyrene er der tale om et blindt instinkt, hos mennesket er der en bevidsthed om at være skabere af nyt liv. Religion beskæftiger sig generelt med den side af tilværelsen, som ligger ud over den iagttagelige og sanselige verden, med det transcendent og mysteriøse, med livsgåden og livstydningen.

Det, der holder livet i gang (livskraften), er en af de ting, som religionen mest sikkert forholder sig til. Når der ses bort fra de store monoteistiske religioner som jødedom, kristendom og islam er de fleste religioner på en eller anden vis naturreligioner, og det er i virkeligheden naturen og naturens kredsløb, man i gudernes og mytternes skikkelser dyrker og beskriver.

I naturen spiller sex en afgørende rolle, derfor indtager den rå dyrkelse af sex en stor rolle i de fleste naturreligioner. Det være sig i Ba'al dyrkelsen blandt kana'anæerne kendt fra Bibelen, hos grækerne i deres dyrkelse af Olympens guder og i vore nordiske forfædres dyrkelse af asaerne, og nu til dags mellem naturfolk i Asien, Polynesien, Australien og Afrika og mellem indianerstammer i Syd-og Nord Amerika og hos inuitterne i nord.

Bibelens Gud er ikke en naturgud. Han er til uden for rum og tid, og rum og tid skylder ham, at de er til. Han har skabt alle ting, også livsbetingelserne og den fysiske og biologiske verdens love, men selv er han ikke underlagt nogen lov, men helt og aldeles fri. Han sidder inde med al kraft og styrke, men han er ikke kraft, han er JEG ER, dvs. intensiv personlig, mere personlig end nogen af os. Og han er hellig. Lyset er hans rige, renhed præger alt, hvad han er, og alt hvad han gør.

Hedenskabet er i sit væsen et udtryk for menneskets frafald fra den ene og sande Gud og en perversion af både hans natur, hans gerninger og hans vilje med os mennesker og bestemmelse med os.

“De regnede det ikke for noget værd at kende Gud”, siger Paulus og fortsætter: “Derfor prisgav Gud dem til en forkastelig tankegang, så at de gjorde, hvad der ikke sømmer sig” (Rom 1:28).

Ikke alene nedskriver mennesket Gud, det nedskriver også sig selv, den herlighed og ære at være skabt i den evige Guds billede. Og det er ophavet til al umoralitet, ondskab, undertrykkelse og uretfærdighed i verden. Gud vil, at hans egen natur skal præge det enkelte menneskes liv i relation til sig selv og i relation til andre. Dette gælder ikke mindre for sexrelationens vedkommende end for nogen anden relation.

Det ligger i menneskets natur at ville have sine drifter og behov tilfredsstillet, helst så snart de melder sig. Er vi tørstige, vil vi gerne have noget at drikke, er vi sultne vil vi have noget at spise, trues vort liv, kæmper vi for at bevare det, og tilsvarende føler vi, at melder trangen til sex sig, har vi også et umiddelbart krav på at få det opfyldt. Jo raskere, rigere og røre vi føler os, des mere vil vi generelt føle, at det ligefrem er vor ret at få vore behov tilfredsstillet og dækket.

Men mennesket er mere end summen af dets drifter, det er også ånd. *“Det lever”,* som Loven og som Jesus sagde det, *“ikke af brød alene, men af hvert et ord, som udgår af Guds mund”*. Vor krop er ikke et ingenmandsland, som vi kan gøre med, som vi vil, men en del af vor hele menneskenatur, og Gud har endda bestemt den for evig herlighed.

Paulus siger det særdeles klart, at vor Herre Jesus Kristus ved sit synlige komme *“skal forvandle vort fornærede legeme og give det samme skikkelse som hans herliggjorte legeme med den kraft, hvormed han kan underlægge sig alt”* (Fil 3:21). *“Legemet”,* siger Paulus også *“er ikke til utugt, men er til for Herren , og Herren for legemet, og Gud oprejste Herren og vil oprejse os ved sin kraft”* (1 Kor 6: 13). *“I tilhører ikke jer selv”*. For moderne tænkende mennesker er det lodret fornærmende at få at vide, at ens krop ikke tilhører en selv, jvf. abortdebattens ulideligt gentagne slogan: *“Kvinden råder over sin egen krop!”*.

I en verden, hvor så meget synes uvirkeligt og uden substans, er ens krop snart noget af det eneste sikre, substantielle og virkelige, man har at forholde sig til. Den er ens virkelige selv, den er ens egen, og med den må man da gøre lige præcist, hvad man vil. Det vedkommer ikke andre, og slet ikke Gud.

Dyrkelse af kroppen

Det moderne menneskes ekstreme kropsbevidsthed møder os alle vegne og presser sig ind på os alle steder fra. Stramtsiddende og minimalistisk tøj, billeder i trykte reklamer og sekvenser i elektroniske medier, idealmål og slankekurer, fitnessbølgen, voldsomt duftende og seksuelt ophidsende parfumer, tatoveringer, piercinger, skønhedsklinikker og kosmetiske operationer. Og på

det mere dæmoniske plan rockidolernes gøren sig hæslige, satanisme og sadomasochisme er altsammen udtryk for, at det er gennem kroppen, at vi søger identitet, autonomi og virkelighed.

Det faldne menneske vil altid gerne dele, hvad Gud holder sammen, for vi vil gerne have et område, hvor vi ikke er afhængige af Gud. Når alt kommer til alt er syndefaldets væsen gemt her, det var der lige fra begyndelsen i slangens ord til Eva: "I bliver som Gud", dvs. uafhængig og enerådende. Men Gud samler og deler ikke. "Sekulært" og "helligt" er kategorier, vi helst vil have, der skal være vandtætte og sikre skotter imellem, men det er ikke Bibelens måde at tænke på.

Her mødtes Israel af Guds krav på det, at det som hans folk og pagtens folk skulle være helligt, for "*jeg, Herren jeres Gud, er hellig*" (3 Mos 19:2⁴⁰). Og dette hellighedskrav var ikke alene rituelt bestemt, men i allerhøjeste grad også etisk, og ikke mindst på seksualpolitikens (familiepolitikens område):

"Tal til israelitterne og sig til dem: Jeg er Herren jeres Gud. I må ikke bære jer ad, som man gør i Egypten, hvor I boede, og I må ikke bære jer ad, som man gør i Kana'an, hvor jeg fører jer hen. I må ikke følge deres skikke. I skal følge mine retsregler, og I skal holde mine love og vandre efter dem. Jeg er Herren jeres Gud. I skal holde mine love og retsregler; det menneske, der følger dem, skal leve ved dem. Jeg er Herren!"

(3 Mos 18:1-5).

Tre gange i denne korte indledningstekst til et helt kapitel om, hvad vi bedst kan kalde seksuallovgivning, understreges det, at Gud er Herren.

Jesus kom og blev menneske, Skriften siger herom, at "*et legeme har du beredt mig*" (Heb 10:5). I det legeme adlød Jesus Gud, tjente ham, stolede på ham, elskede ham, gjorde godt, det legeme gav

han også hen som syndoffer for Gud på korset og helligede os for evigt (Heb 10:5-10⁴¹). Også vi er kaldede til at *“ære Gud i vore legemer”* og *“bringe vore legemer, som levende, hellige og velbehagelige ofre til Gud”*, og det, siger Paulus, *“skal være vores åndelige gudstjeneste”* (Rom 12:1-2⁴²; 1 Kor 6:20⁴³).

Israel ved udgangen af Egypten og Israel senere midt blandt kana'anæerne var konstant fristede til ikke at tage dette med Guds hellighed for pålydende og til, som syndige mennesker er flest, at slippe tøjlerne løs og bare følge kana'anæerne, og det så meget mere som at gøre det virkelig opfyldte en lyst, som fordærvet menneskenatur har iboende i sig.

At skabe seksuel renhed blandt de nyomvendte var tilsvarende en af de første undervisningsmæssige og pastorale udfordringer, apostlene blev stillet over for, havde evangeliet først fået rod fæste i en eller anden by (se ApG 15:20⁴⁴ og 29; Ef 5:3⁴⁵). Som al bibelsk etik eller moral er begrundet i Bibelens åbenbaring af hvem Gud er, således er seksualetikken det også. Bibelen har en etik og en moral, men den indgår i den løbende frelsesfortælling og står ikke uden for denne. Bibelen kan derfor ikke siges at være moralistisk.

Uden tvivl bringer seksuel synd tit megen menneskelig elendighed med sig både i den enkeltes personlige udvikling og karakterdannelse, og ofte ulykkelige konsekvenser for andre end de direkte implicerede, men disse er ikke de primære grunde til Bibelens stærke afstandstagen fra seksuel synd (ukysk opførsel).

Brud på helheden

Grundlæggende udtrykker ukysk adfærd, som flere andre af de såkaldte dødssynder gør det, at vi river os ud af den sammenhæng, vi er sat i af Gud. *“Helhed”* er Guds vej, brudthed syndens vej.

Helheden mellem mand og kvinde i ægteskabets enhed kommer til at stå overfor sidespringet, hvor sex mere eller mindre opfattes som en vare og seksualpartneren som en genstand, man bruger. Pornografi tingsliggør og løsriver sexakten fra kærligheden og intimiteten mellem de to og nedværdiger ved at lukke brugeren af pornografi ind i et rum og i en sfære, hvor han ikke har nogen adkomst. Og sex mellem to af samme køn bryder med det, at i "Guds billede skabte han det (mennesket), som mand og kvinde skabte han dem" (1. Mos. 1:27).

Seksuel synd er i princippet hverken mere eller mindre alvorlig end anden synd, synd er synd, og kun Gud kan dømme synd og afgøre om en synd er mere alvorlig end en anden. Men seksuel synd står i en kategori for sig selv som synd, som Paulus kalder "*synd mod sit eget legeme*" (1. Kor. 6:18). Hvad kan han mene med det?

Det er interessant og afgørende, at Paulus ikke angriber problemet utugt i korinthermenigheden moralistisk, men at han begrundes, hvorfor utugt ikke bør kunne tænkes i en kristen forsamling, med en større teologisk udredning, i hvilken han inddrager stort set alle de betydninger, som han teologisk knytter til ordet "legeme" eller krop (1. Kor. 6:12-20⁴⁶).

Først slår han det fast (vers 13 b), at den enkeltes krop er Guds ejendom; "*legemet er til Herren*", siger han med eftertryk. Fysisk og åndeligt er vi hans ejendom, ikke blot som skabte, men nu også som købte med hans eget blod (vers 20). Dernæst inddrager han opstandelsen, Kristi og vores (vers 14). "Mave og mad" (vers 13 a) er forgængelige, men legemet er det ikke, det skal opstå til herlighed, uforkrænkelighed og evigt liv, når Jesus kommer igen. "*Vore legemer*", siger han videre (vers 15) "*er Kristi lemmer*", dvs. de indgår i Kristi mystiske legeme, hans menighed.

Bibelsk set er sex og den ægteskabelige enhed mellem mand og hustru så meget forbundet, at sex kun hører hjemme her, sex i enhver anden forbindelse er synd. Utugt opløser ægteskabet, bryder dets enhed og krænker dets hellighed. Man bliver "et legeme" (vers 16) med den, man har sexuel samkvem med. Også relationen den kristne/Jesus Kristus og relationen den kristne/menigheden trues af illegitime seksuelle forbindelser. Det er tankevækkende, som det er alvorligt!

Som hedninger før evangeliet nåede korintherne, havde nogle af dem været "utugtige, afgudsdyrkere, ægteskabsbrydere, mænd, der ligger i med mænd, tyve, griske mennesker, drukkenbolte, spottere, røvere" (1. Kor. 6:10). Men, da de kom til tro, blev de "vasket rene, helliget, gjort retfærdige ved Herren Jesu Kristi navn og ved vor Guds Ånd". Det var definitivt fortid. Endelig er legemet også "et tempel for Helligånden, som er i os, og som vi har fra Gud" (vers 19).

Korinthernes nonchalante holdning til sex var særdeles uansvarlig og uovervejet; sex kan på ingen måde sidestilles med det at være sulten og med at spise. Sex er noget langt dybereliggende, noget helligt og mysteriøst, en relation til sin ægtefælle, til sin krop, ja sex indgår i mit gudsforhold på en måde, at det lider skade og trues af illegitim sex.

Sex som underholdning

Paulus' undervisning slår os med forbløffelse, for det er milevidt fra den tilfældige, ligegyldige, konsekvensløse måde, vi moderne omgås sex på. Fra alle kanter lokkes vi med sex, sexsymboler og sexsignaler er overalt.

Men det var de også i Korinth. Det ligger i tidens ånd, at sex må man have, og at man ikke kan begynde tidlig nok. Sex er underholdning og sjov. Et "knald", et tidsfordriv, den ofte obligatoriske afslutning på en hyggelig aften eller en firmafest.

Sex er vittighedsmagernes, filmskabernes, reklamefolkenes og revyforfatterens mest sikre sællert, lummerhed i tanke og konversation noget af det mest sikre, når mennesker mødes, og "titlerne lægges bort" og facaderne og manererne lægges bag. Harmløst forekommer det måske os, men er det nu også det? Er det ikke snarere en del af den "skamløshed og tåbelige snak eller overfladisk vid", som "ikke passer sig" for "Guds kære børn", som Paulus skriver om i Ef 5:4--5?⁴⁷

Snerpethed er ingen kristen dyd. Selvhøjtidelighed og gravens alvor er bestemt heller ikke, hvad der skal eller bør karakterisere levende kristendom. Sex er dejlig, henførende, ekstatisk, og også en anelse komisk og grinagtig. Alt det er der så rigelig plads til i Guds verden, og alt sammen vil det være dér, hvor sex indtager sin legitime plads som den fysiske, den kødelige komponent, som binder ægtefællerne sammen til ét, som jo er Guds formål og vilje med ægteskabet.

Sandheden er jo, at det blokerer for den ægte vare, at vi fratages vor værdighed og frarøver andre deres, at kærlighedsakten ender som tyranni og undertrykkelse fremfor den fulde udlevering og given sig selv hen til den ene eneste, man elsker, tilbeder og vil dele livet med. Igen et af disse bitre eksempler på djævelens løgne, på det ulykkelige, som sker, når "Guds sandhed udskiftes med løgnen" (Rom 1:25⁴⁸).

GERRIGHED

Ordet "gerrighed" forekommer, så vidt jeg kan se, ikke i Skriften. Men vi kan finde flere eksempler i Skriften på den handling, som gerrighed er udtryk for. Andre ord for gerrighed er "påholdende", "nærig", "karrig", "smålig", "gnier", "fedthas".

Den engelske forfatter Charles Dickens parodierer i flere af sine noveller gnieren, ikke mindst i hans herlige "Et juleeventyr", som handler om den forfærdelige og naragtige gnier, Mr. Scrooge, som imidlertid en julenat gennemgår en forvandling, som nærmest må kaldes "en omvendelse".

Nabal - en gerrig mand

I Det gamle Testamente har vi fortællingen om Nabal, som skildres som en "hård og ond" mand (1 Sam 25). David opholder sig sammen med en skare af andre fredløse mænd i Parans ørken, hvor de ikke alene afholder sig fra at overfalde Nabals hyrder, men også beskytter dem mod andre røvere.

Da fåreklippingdagen indfinder sig, regner David det nærmest som en selvfølge, at de vil blive belønnet for de tjenester, de på eget initiativ har ydet Nabal. Men nej, Nabal giver dem i overensstemmelse med sin natur et beskidt svar: *"Hvem er David? Hvem er Isajs søn? Nu om dage er der så mange trælle, der rømmer fra deres herre. Skulle jeg tage mit brød og vand og mit kvæg, som jeg har*

slagtet til mine fåreklippere, og give det til nogle, som jeg ikke ved hvor de er fra?» (vers 10 og 11).

Nabal - hvis navn betyder "Dårskab" eller "Uslingen" - udstiller alt hvad den gerrige er af væsen og disposition. Eftersom han i sin egen forståelse kun har sig selv at takke for sin rigdom, er barmhjertighed mod den fattige og mindre heldigt stillede ukendte begreber i hans tilværelse. Han har simpelthen ret til rigdommen og heldet, og det giver ham ret til at være brutal i sin behandling af andre mennesker. Han er helt anderledes sindet end gudfrygtige mænd, vi kender fra Ordsprogene, Job og Salmerne.

Om den messianske konge i Sl 72 hedder det *"Han redder den fattige, der råber om hjælp, og den nødstedte, som ingen hjælper. Han forbarmer sig over svage og fattige, han redder de fattiges liv; fra undertrykkelse og vold udfrier han dem, deres blod er dyrebart i hans øjne"* (vers 12-14).

Gerrighed er så forfærdelig en synd, ikke kun fordi man puger rigdom sammen, men fordi man glemmer Gud, gør sig selv til verdens centrum og afskærer andre uden at føle sig ansvarlig for deres nød. Sådan er Nabal på en så tykhudet måde, at alle i hans omgivelser ved, at det er aldeles nyttesløst at sige noget til ham.

Lignelser om pengeglade

Sådan er den rige mand i Jesu lignelse om Lazarus (Luk 16:19-31). Jesus fortæller ikke den lignelse for at løfte sløret for det hinsides. Lukas' regi bemærkning (16:14) giver os en nøgle til at forstå lignelsen: *"Alt det hørte de pengeglade farisæere, og de gjorde nar ad ham"*.

Meget forenklet handler den om det samme som lignelsen om farisæeren og tolderen, nemlig om Guds nådes fravær og nærvær i

de to personer. Farisæernes pengeglæde hænger sammen med deres tilgang til Gud og religionen, men også til tilværelsen selv og dens mennesker. De formår at beherske deres lidenskaber og vælge fornuftens og dydens smalle vej, men de er selv forfatterne og hovedaktørerne i dette drama, ikke Gud.

Præcis derfor er de hyklere, de lykønsker sig selv for deres retfærdighed og lovpriser sig selv for deres rigdom. Som en fast bestanddel af dramaet giver de naturligvis også almisser og betaler tempelskatten, men ingen af deres handlinger har sin rod i en værdsættelse af Guds nåde. De har *“ikke Guds kærlighed i sig”*.

Derfor kan Lazarus ligge med alle sine sår uden for den rige mands port, uden at denne føler sig foranlediget til at vise ham barmhjertighed. Lazarus er ham uvedkommende; han kunne lige så godt have været ikke eksisterende. I lignelsen retter Jesus herefter fokus skarpt mod Gud og evigheden. Kan den rige mands religion og filosofi bestå for Guds lys, kan den bære ind i Abrahams skød og fred og fryd i Himlen?

Før vi overhovedet når til lignelsen om den rige mand og Lazarus, står det allerede klart, at vejen til Himlen kun kan åbnes af Guds nåde. Ud over Lazarus' sår, sult og hjemløshed fortæller lignelsen os kun én ting om ham, nemlig hans navn, som betyder noget i retning af, at *“Herren er min hjælper”*. Dette synes at være den ene afgørende ting om Lazarus, at han trængte til Gud og at Guds nåde var til stede i hans liv. I hans liv var der ikke plads til illusioner om egen godhed og selvretfærdighed. Han trængte bare til Gud.

Hele den groteske scene Jakob, Jesu broder, ruller op i begyndelsen af Jakobs brev kapitel 2 sætter lignelsen i perspektiv. I vers 14-17 stiller han så sit provokerende spørgsmål:

“Hvad nytter det, mine brødre, hvis et menneske siger, han har tro, men ikke har gerninger? Kan den tro måske frelse ham? Hvis en broder eller søster ikke har tøj at tage på og mangler det daglige brød, og en af jer så siger til dem: “Gå bort med fred, sørg for at klæde jer varmt og spise godt” (vi kan næsten høre den rige mand sige det til Lazarus!), men ikke giver dem, hvad legemet har brug for, hvad nytter det så? Sådan er det også med troen: i sig selv, uden gerninger, er den død”.

Johannes er om muligt endnu mere skarp og ligefrem:

“Derpå kender vi kærligheden: at han satte sit liv til for os; så skylder også vi at sætte livet til for brødrene. Den, der har jordisk gods og ser sin broder lide nød, men lukker sit hjerte for ham - hvorledes kan Guds kærlighed blive i ham?” (1 Joh 3:16-17).

Nogle vil nok føle, at vi er kommet langt væk fra emnet. Men problemet er, at få af os føler os gerrige, og at vi opfatter “dødssynd” som særligt forfærdelige synder, som særligt forfærdelige mennesker begår, mens hovedparten af os slipper fri. Og så er sandheden, at vi alle, som de faldne syndere vi er, har en rem af huden.

En rundhåndet Gud

I Bibelen læser vi om en rundhåndet Gud, som giver storsindet og rigeligt og ikke karrigt, om en Gud, som er “nådig og tilgivende og som oplader sin hånd og mætter sin skabning med alt godt:

“Herren, Herren er en barmhjertig og nådig Gud, sen til vrede og rig på på troskab og sandhed” (2 Mos 34:6).

“Alle har det håb til dig, at du giver dem føde i rette tid; du giver dem, og de samler op, du åbner din hånd, og de mættes med gode gaver” (Sl 104:27-28).

“Men i sin rige barmhjertighed og på grund af den store kærlighed, som han elskede os med, gjorde Gud os, der var døde i vore overtrædelser, levende med Kristus - af nåde er I frelst - og han oprejste os sammen med ham og satte os med ham i himlen, i Kristus Jesus, for i de kommende tidsaldre at vise sin overstrømmende rige nåde og sin godhed mod os i Kristus Jesus” (Ef 2:4-8).

Den evigt givende Gud opretholder og beriger ikke alene livet, men øser først og fremmest ud over os af sine uendeligt fyldte forråds-kamre af rigdom på herlighed i Kristus. For dér hos Gud troner han højt ophøjet, *“vor Frelser og vor Gud, velsignelserne trindt om land, rundhåndet sår han ud”*⁴⁹.

Hvordan kan vi dog være gerrige med sådan en Gud? Det ligesom rimer ikke. En synd som smålighed og tilbageholdenhed med at give og at vise kærlighed benægter, at Gud er den Gud, han selv siger han er.

Nabal og den rige mand i lignelsen ville sandsynligvis have bekendt det som Israels tro, men ved deres foragt for henholdsvis David og Lazarus benægtede de, at der var nogen som helst virkelighed bag de smukke, poetiske ord. Det er det, *“dødssynderne”* gør ved os. Og så behøver vi ikke lede så forfærdeligt langt som til Nabal, den rige mand eller til Mr.Scrooge; så kan vi bare se på os selv.

“Giv ”, sagde Jesus til sine disciple, “den der beder dig; og vend ikke ryggen til den, der vil låne af dig” (Matt 5:42).

Han sagde også:

“Når du indbyder til frokost eller middag, så undlad at indbyde dine venner, dine brødre, dine slægtninge eller dine rige naboer, for at de ikke skal indbyde dig igen og gøre gengæld. Nej, når du vil holde en fest, så indbyd fattige, vanføre, lamme og blinde. Da skal du være salig, for de har ikke noget at give dig til gengæld. Men det vil blive gengældt dig ved de retfærdiges opstandelse” (Luk 14:12-14).

Er det ikke lige netop det, Gud har gjort?

Forbrugersamfundet

Ordene “gerrighed” og “en gnier” er antikverede - der hænger en lugt af fugt, støvet indeklemthed, fedtede briller og lurvet tøj omkring dem, og derfor synes de os mere latterlige end skræmmende.

Nutidens gnier vil som regel ikke spare noget på sig selv - selvom vi endnu lejlighedsvis kan støde på et par af slagsen, der lever og klæder sig kummerligt, samtidigt med at de har millioner i banken eller jeg ved ikke hvor mange tusindekronesedler syet ind i madrassen. Nej i dag er det blevet en del af kulturen at ofre meget på sig selv, men at give så meget mindre til andre - nærmest klatskillinger bliver det engang imellem til og da nærmest for at afstive sit moralske image eller gøre lidt PR for sig selv.

Nutidens mennesker, herimellem ikke så få pensionister vil have nydelsen og selvdyrkelsen i højsædet. “Danskerne sætter kryds ved forbruget” lød i går en overskrift i Kristeligt Dagblad. Teateroplevelser, koncerter, eksotiske rejser, sportsbegivenheder, golf, dyr mad og dyr vin vil der ikke blive sparet på. Grundtvigs

ideal med, at "få har for meget og færre for lidt", synes nærmest at blive vendt på hovedet. De fleste vil synes, at den fordeling af goderne er der ikke noget i vejen med; vi har da så rigeligt fortjent det, og vi er det selvfølgelig værd. Som kristne vil vi endda hævde, at det er Guds velsignelse, men spørgsmålet vil uundgåeligt være, om det også modtages som velsignelse: "Til hvad, Herre?"

For ufravigeligt er det så, at den kristne altid bør se på livet og alt, hvad det bringer med sig som gaver fra Gud, som Han stiller til vor rådighed for, at vi skal være husholdere for ham med det. Det er så ikke vor opgave at dømme om, hvordan andre holder hus. Det må enhver afgøre mellem sig og Gud. Men gerrighedens synd lurker på os allesammen. Derfor er det godt at blive påmindet om, at Skriften siger noget til os om vort forhold til penge og rigdom og om vort kald og ansvar overfor samme.

At håndtere penge

"Penge kan blive en rod til alt ondt" (1 Tim 6:6-10), til fristelse, til overskridelse af grænser - personlige, etiske, medmenneskelige - til magtmisbrug - til selvhævdelse, stolthed og manglende evne og vilje til at lade sig retlede. "Lad ikke kærlighed til penge bestemme jeres adfærd" , står der i Heb 13:5. Penge kan virkelig tage magten over os.

"Vi kom tomhændet ind i verden, og tomhændet skal vi gå ud af den", siger Paulus, og hvor har han dog ret i det. "Skaf jer venner ved hjælp af den uærlige mammon", råder Jesus os til, "for at de, når den slipper op, kan tage imod jer i de evige boliger" (Luk 16:9).

Under alle omstændigheder er det Guds vilje, at der skal være "ligevægt":

"Det er jo ikke, for at andre kan få det lettere og I få besvær, men for at der kan være ligevægt. For øjeblikket må jeres overflod afhjælpe de andres mangel, for at deres overflod til gengæld kan afhjælpe jeres mangel. Så bliver der ligevægt, som der står skrevet:

"Den, der havde samlet meget, havde ikke for meget, og den, der havde samlet lidt, havde ikke for lidt" (2 Kor 8:13-15).

Det er en yderst konstruktiv tanke, Paulus her fremfører. Penge, der arbejder, og penge der er i bevægelse, til udligning, til afbødning af savn, til tak og pris, til ligevægt. Vi kunne måske sige, at det er det evangeliske modstykke til både kapitalisme og kommunisme. I hvert fald er det en effektiv bremse mod, at pengene puges sammen og gnierhånden krampagtigt holder dem fast. Og så er der tilmed et evighedsperspektiv i det:

"For husk, at den, der sår sparsomt, skal også høste sparsomt, og den, der sår rigeligt, skal også høste rigeligt. Men enhver skal give, som han har hjerte til - ikke vrangvilligt eller under pres, for Gud elsker en glad giver.

Gud magter at give jer al nåde i rigt mål, så I altid i alle måder har nok af alt og endda overflod til at gøre godt - som der står skrevet: Han strøede ud, han gav til de fattige, hans retfærdighed består til evig tid.

Og han, der forsyner sædemanden med udsæd og med brød til at spise, skal også forsyne jer rigeligt med udsæd, forøge det med mange fold og lade jeres retfærdighed bære rige frugter, så I får rigeligt af alt til al gavmildhed, og det en gavmildhed, som fører til taksigelse til Gud gennem os" (2 Kor 9:6-11).

“Så lad os da gøre godt mod alle, så længe det er tid, især mod vore trosfæller” (Gal 6:10).

Lyt også til disse storslåede ord af Jesus:

“Men til jer, som hører mig, siger jeg: Elsk jeres fjender, gør godt mod dem, der hader jer. Velsign dem, der forbander jer, bed for dem, der mishandler jer.

Slår nogen dig på den ene kind, så vend også den anden til. Tager nogen din kappe, så lad ham tage kjortelen med. Giv enhver, som beder dig, og tager nogen, hvad der er dit, så kræv det ikke tilbage. Som I vil, at mennesker skal gøre mod jer, sådan skal I gøre mod dem.

Hvis I kun elsker dem, der elsker jer, hvad tak fortjener I for det? Sådan gør jo også syndere. Og hvis I kun låner ud til dem, som I håber at få lånet tilbage fra, hvad tak fortjener I for det? Også syndere låner ud til syndere for at få lige så meget igen.

Men elsk jeres fjender, gør godt og lån ud uden at håbe på at få noget igen. Så bliver jeres løn stor, og I bliver den Højestes børn, for han er god mod de utaknemmelige og onde. Vær barmhjertige, som jeres fader er barmhjertig.

Døm ikke, så skal I ikke selv dømmes, fordøm ikke, så skal I ikke fordømmes. Tilgiv, så skal I få tilgivelse. Giv, så skal der gives jer. Et godt, presset, rystet mål skal man give jer i favnen. For det mål, I måler med, skal I selv få tilmålt med” (Luk 6:27-38).

VREDE

Evangelisk tro kender ikke til nogen forskel mellem små og store synder, da den lægger mindre vægt på den åbenbare handling end på menneskets gudløshed, der ligger til grund for al synd. De såkaldte dødssynder er menneskelige grundholdninger, som den konkrete synd vokser frem af. Den definition er vigtig at holde sig i erindring, når vi retter søgelyset mod "vrede".

I Bibelen viser langt de fleste forekomster af navneordet "vrede" eller udsagnsordet "at være vred" hen til Guds vrede. Det er som om, at det fortæller os, at den eneste, som har grund til at være vred og med rette kan være vred, er Gud. Vrede er ligesom forbeholdt Gud, er hans fortrinsret. De forholdsvis få steder i Bibelen, hvor vi møder noget, som kan minde om en formel introduktion til Gud, præsenterer ham ikke som vred, men omvendt lægger Bibelen ikke skjul på, at Gud er en Gud, som kan vredes, og hvis vrede er som en fortærende ild.

Er der noget, vi har grund til at frygte, er det Guds vrede, Guds altfortærende og altødelæggende vrede. Giver Gud sin vrede frit løb, er der ingen og intet, der bliver; så kalder vi alle på klipperne og bjergene og beder dem falde ned over os for at beskytte os mod "Guds og Lammets vrede".

Guds vrede er lidenskabelig; den er brændende; den er uudholdelig, men den er også hellig, ren og majestætisk, og til det hører, at den ikke er impulsiv, vilkårlig eller lunefuld; den

fremkaldes aldrig uden grund, og den er altid og vil altid være retfærdig:

“Herrens navn kommer fra det fjerne, han vrede brænder, vældig i kraft, hans læber er fulde af vrede, hans tunge er som fortærende ild. Hans ånde er som en flod, der vælter frem og når til halsen. Han ryster folkeslag i tilintetgørelsens si, et bidsel, der fører vild, lægger han i folkenes gab”
(Es 30:27-28).

Guds vrede

I Skriften er der eksempler på, at Gud lader sin harme få frit løb, men det normale er, at Gud holder sin vrede tilbage, neddæmper den, “er sen til vrede”, og det gælder i sådan en udstrækning, at vreden gemmes til og koncentrerer om “Guds vredes og harmes dag”, “Herrens dag”, “den yderste dag”, “dommens dag”;

Guds vrede bliver “den kommende vrede”. Så udtalt er den nåde fra Gud, at mennesker forhærder sig, afviser at Gud kan blive vred, og endda spotter og håner ham for sin “sendrægtighed” med at sende sin vrede. 2. Pet. 3:3-4⁵⁰. *“Herren, Herren er en barmhjertig og nådig Gud, sen til vrede og rig på troskab og sandhed”* (2 Mos 34:6). Guds vrede er virkelig noget, vi bør forholde os til, og som vi vælger at ignorere til ubodelig skade for os selv. Ja i dag er det vel næsten blevet et dogme, at Gud ikke kan blive vred, at uanset hvad er vi hans yndlinge. Det er nærmest et krav, vi har på Gud, at han vil elske os betingelsesløst.

I grunden er det vel ikke så mærkeligt, at hårde evangeliske kendsgerninger som behovet for at blive forsonet og forligt med Gud ikke siger moderne mennesker noget og næsten også er på vej ud af den moderne prædiken. At vi ikke vil erkende Guds vredes

virkelighed viser, hvor indskrænkede, vi er blevet, fordi synden har eroderet så meget bort af det Guds billede, vi skabtes i, og dermed har efterladt os som "forhærdede tidsel-gemytter, så stive som torne og støtter".

Når vi nu taler om menneskers vrede, og ser, at den optræder mellem "dødssynderne", undrer det os måske en smule, for er det ikke nu og da i orden at blive vred, ja ligefrem fejt og måske syndigt ikke at blive det? Og når Gud kan blive vred, gives der så ikke situationer, hvor vrede også er en passende reaktion fra Guds-menneskets side? Det er allerede indlysende, at dette er noget, som der skal tænkes omhyggeligt over.

Bibelen lægger op til, at det er Guds vilje, at vi skal ligne Gud så meget som muligt, dvs. vi skal reflektere hans karakter. Men samtidig ved vi også, at der er en verden til forskel mellem os og Gud. Gud har overleveret ansvar og opgaver til os, men han har aldrig abdiceret, aldrig opgivet sin suverænitet og fortrinsret.

Myndighederne kan bære sværd og er som sådan Guds tjenere, som "*lader vreden ramme dem, der gør det onde*" (Rom 13:4⁵¹), men på det personlige, individuelle plan formaner Skriften os til ikke at dømme og fordømme og til at dæmpe vreden, ja til slet ikke at blive vrede. Og der er gode grunde til det, både teologiske, medmenneskelige og personlige. Vrede ud af proportioner

Når vi bliver vrede, glemmer vi ofte, hvem vi egentlig er, og ophøjer os til anklager, dommer og retsudøver på én og samme tid og føler os også ofte i vor gode ret til at gå langt ud over, hvad den andens forseelse har krænket os med. Når vi bliver vrede, er det oftere, end vi bryder os om at erkende, vort oppustede selv, som driver på os, og så får den ikke for lidt.

Enhver erkendelse af, at vi selv kunne være skyldige eller i det mindste delvis skyldige i den andens "forbrydelse" mod os, er gået

fløjten, moderationen lagt væk og sluserne åbnet for både verbale og nogen gange korporlige angreb på den formastelige, som er kommet os på tværs.

Glemte er også, at vi selv er uretfærdige og syndere, som ofte har krænket andre. Glemte er nåden og tilgivelsen, som vi alle uden undtagelse er afhængige af; glemte er Guds overbærenhed og godhed mod os.

Vrede udløses langt fra altid af krænkelser. Misundelse kan udløse morderisk vrede som f.eks. Kains mod Abel; irritation, lunefuldhed, dårligt humør, magtsyge, frustration, indre tomhed, trangen til at dominere har stået fadder til mangt et vredesudbrud, således også hævngrænseløshed:

“Lemek sagde til sine koner: “Ada og Silla, hør på mig, Lemeks koner, lyt til mit ord. Jeg dræber en mand for en flænge, et barn for en skramme. Hævnes Kain syv gange, skal Lemek hævnes syvoghalvfjerds gange”
(1. Mos. 4:23-24).

Når vi ser på synden, også menneskers vrede, i dette skarpe evighedslys, så går det igen op for os, hvorfor nogle i kirken har følt sig foranlediget til at tale om “dødssynd”. Begrebet er nok romersk-katolsk og middelalderligt, mere end det er bibelsk. Nytestamentligt er der kun én synd, som specifikt kaldes “synd til døden” , nemlig frafaldets synd eller synden mod Helligånden.

Og dog begynder Bibelen med at fortælle os, at “den dag du spiser af det (af træet til kundskab om godt og ondt) skal du dø” (1. Mos. 2:17), og keruberne med de flammende sværd, som ved slutningen af kapitel 3 i 1 Mosebog “vogter vejen til livets træ”, er ligesom eksekveringen og beseglingen af den dom.

Nu er vi alle faldne, og om os alle gælder "at syndens løn er døden" (Rom. 6:23), og at hvor synden hersker, der hersker døden også. Synden føder altid død (Jak. 1:15⁵²).

Al synd - ikke kun de synder, som Middelalderkirken kaldte dødssynder - fører til døden, med mindre Guds nåde kommer imellem og frier fra både synden, døden og vreden, så det om os nu kan siges, at *"Gud har ikke bestemt os til at rammes af hans vrede, men til at opnå frelsen ved vor Herre Jesus Kristus, som døde for os, for at vi, hvad enten vi er vågne eller sover, skal leve sammen med ham"* (1 The 5:9-10).

Vrede på sin plads

Bibelen benægter ikke, at der kan opstå situationer, hvor vrede er på sin plads og er fuldt berettiget, ja hvor det ikke at blive vred snarere udtrykker kynisme, apati, fejhed og manglende mod. Sådanne situationer, hvor vrede er den rigtige og naturlige reaktion, er situationer, hvor andre er involveret og uretten rammer andre, mere end når det er os selv, den går ud over.

Moses' vrede (2 Mos 32:19⁵³), da han kom ned fra bjerget og så Israels sanseløse frafald fra Jahve og Sinajpagten, er ikke alene forståelig, men hellig. Irritation, harme og krænkethed, som til sidst løber sammen i vrede er dog særdeles farlige følelser for dødelige at slippe fri.

Det fremgår af en anden hændelse i Moses' liv med Israel, nemlig dér, hvor han og Aron ved Meriba var så forbitrede af sind, at de endog trodsede Herrens ordre og i stedet for kun at tale til klippen, slog på den to gange (4. Mos. 20⁵⁴). Denne deres handling var ikke alene udtryk for manglende tillid til Gud, den udtrykte

også manglende respekt for Guds hellighed, og derfor kom Aron og Moses ikke til at føre folket ind i det forjættede land.

“Bliv blot vrede, men synd ikke”, siger Paulus i Ef 4:26 *“lad ikke solen gå ned over jeres vrede, og giv ikke plads for Djævelen”*. Tidligere oversættelser var lidt mere forsigtige med *“Bliver I vrede, da synd ikke”*. Under alle omstændigheder erkender Paulus, at faren for synd og for at give Djævelen plads er overhængende, når vi bliver vrede. Vrede er heller ikke noget, vi må gemme på. Gør vi det, tager den sandsynligvis magten fra os.

Advarsler mod vrede

Men bortset fra de forholdsvis få situationer, hvor vrede har en legitim plads, advarer Bibelen os generelt mod at blive vrede. I samme afsnit, hvor Paulus taler om legitim vrede, og dog advarer mod dens oplagte farer, siger han: *“Al forbitrelse og hidsighed og vrede og råb og spot skal ligge jer fjernt, ja, al ondskab; men vær gode mod hinanden, vær barmhjertige og tilgiv hinanden, ligesom Gud har tilgivet jer i Kristus”* (Ef 4:31-32).

“Kiv, fjendskaber, splid og hidsighed” hører kødet og kødets gerninger til og passer sig ikke for den, der har Helligånden og lader Helligånden styre sit liv (Gal 5:19-21⁵⁵). *“Forargelser”*, sagde Jesus er uundgåelige i en falden verden; forurettelse er vi sikkert allesammen udsat for fra tid til anden, ligesom vi selv foruretter andre. Ofte efterlader følelsen af forurettethed os med trang til at betale igen, trang til at hævne os og ønsker om, at det må gå den, som har forurettet os, dårligt, at om ikke vi, så skæbnen eller livet må betale ham tilbage.

Kristne, advarer Paulus os, bør altid være de første til at række hånden frem til forlig; at holde fred med alle må altid være det, vi

stræber efter, og dog kan konflikter ikke altid undgås. Nogle gange vil vore uvenner og fjender gå for vidt, og trangen til at se dem straffet melder sig med næsten ubændig kraft. Men, siger Paulus, *“tag ikke retten i jeres egen hånd, men giv plads for Guds vrede, for som der står skrevet: “Hævnen tilhører mig, jeg vil gengælde”, siger Herren”* (Rom 12:19).

Retten til at dømme og hævne er efter bibelsk tankegang en af Guds prærogativer (hvad kun Gud har ret til). Det fremgår også klart af Paulus' begrundelse for sin formaning. Om Jesus siges det, at *“han svarede ikke med skældsord, da han blev skældt ud, under sine lidelser truede han ikke, men overgav sin sag til ham, der dømmes retfærdigt”* (1 Pet 2:23)., og Det gamle Testamente forsyner os med flere eksempler på mennesker, som når de led uret, kastede deres sag ind på Gud og så hen til ham for deres genoprejsning.

Ofte er der i disse eksempler et stærkt element af noget eskatologisk, dvs. at vi først finder den fulde retfærdighed og den fulde genoprejsning i den kommende verden, i Guds rige, Salme 75:3 (1931 oversættelsen): *“Selv om jeg udsætter sagen, dømmes jeg dog med retfærd; vakler end jorden og alle, som bor derpå, har jeg dog grundfæstet dens støtter”*.

Tænk også på Jesu lignelse om enken og den uretfærdige dommer, hvis pointe er, at vi skal blive ved med at bede, fordi Gud er en Gud, som *“vil skaffe sine udvalgte deres ret, når de råber til ham dag og nat”*. *“Lader han dem vente?” spørger Jesus og svarer: “Jeg siger jer: Han vil skaffe dem ret, og det snart”* (Luk 18:7-8).

Gud er tilbageholdende med dommen, han giver tid, tid til omvendelse, tid til, at det kan blive overvældende klart, hvad vi er, hvem vi er, og hvad vi virkelig vil, tid til, at frugtens natur og art har sat sig og dens virkninger følt.

Det mønster er også godt for os at følge. Det forpurrer vi tit, når vi er alt for "hurtige på aftrækkeren". Det står til troende, at "*en opfarende mand vækker splid, den, der er sen til vrede, dæmper strid*" (Ordsp 15:18). Det hører med til visdom at give "*et mildt svar afvender vrede*" (Ordsp 15:1⁵⁶), og "*holde sin vrede i ave*" (Ordsp 29:11⁵⁷). Og de råd er gode at følge i familien, i menigheden, i samfundet og på arbejdet, i alle anliggender, hvor der er optakt til strid og spektakel.

Sagtmodighed

I sit brev skriver Jakob meget om visdommen ovenfra (fra himlen), og han lægger os på sinde at lade den komme frem "*i gerning ved et ordentligt liv med den vises sagtmodighed*" (3:13). Er man sagtmodig, er man ikke vredladen og har ikke let til vrede. Man har ikke "en kort, let antændelig lunte". Den sagtmodige kan blive vred, som både Moses, Jesus og Paulus f.eks. lejlighedsvis kunne blive det, selv om de alle tre fremhæves som eksempler på den sagtmodige.

En kristen skal "*være snar til at høre, men sen til at tale, sen til vrede, for et menneskes vrede udretter intet, der er retfærdigt for Gud*". Det er værd at skrive sig bag øre, dette: "*udretter intet, som er retfærdigt for Gud*". Det er ligesom det sidste og afgørende ord om vrede, derfor også det ord, vi vil slutte med. Lytter vi mere til Gud, end vi plejer vores egen forfængelighed, (og denne er kernesyndens), så forvandles vi ved det; vi bliver andre mennesker.

Dermed vil vi også komme til at dømme og bedømme anderledes, og det både os selv og andre. Mere og mere vil vi indse, hvor enorm vores gæld til Guds nåde er, og mere og mere vil vi indse, at det bedste, vi kan gøre, er at lade Gud være Gud og lade ham råde, også i vore affærer, små som store. Mere og mere vil

vi sige til vor sjæl: "Min sjæl hvad vil du mér, lad Gud kun råde". Mere og mere vil vi, hvis vi skal foretage os noget - herunder også at blive vrede - lade det bero på Guds ord og Guds visdom i vore hjerter, på Guds Helligånd mere end på vore fordomme, meninger, følelser, domme.

Vi vil fremfor alt have gjort op med ondskaben i vort eget indre, den ondskab, som er det potentielt farlige i syndige menneskers vrede, og som med vredesudbruddet nemt risikerer at slippes fri til endda større fortræd, forbandelse og ulykke.

Meget apropos afrunder Jakob sin henstilling med at skrive: *"Aflæg derfor al urenhed og al den megen ondskab, og tag med sagtnodighed imod det ord, som er indplantet i jer, og som kan frelse jeres sjæle"* (1:21).

Det råd har vi alle godt af at lytte til; det råd gør vi alle vel i at følge.

Til det "hjælpe os Gud".

¹ **Første Mosebog 3:24:** Han jog mennesket ud, og øst for Edens have anbragte han keruberne og det lynende flammesværd til at vogte vejen til livets træ.

² **Romerbrevet 5:14:** Døden herskede fra Adam til Moses også over dem, der ikke havde syndet ved en lignende overtrædelse som Adam. Han er et billede på ham, der skulle komme.

³ **Romerbrevet 5:21:** For at nåden, ligesom synden har hersket i og med døden, skal herske ved retfærdighed til evigt liv ved Jesus Kristus, vor Herre.

⁴ **Markus Evangeliet 7:17:** Da han var kommet inden døre, væk fra skaren, spurgte hans disciple ham om lignelsen. Og han sagde til dem: »Så er da også I uforstandige? Fatter I ikke, at alt det, som kommer ind i et menneske udefra, ikke kan gøre det urent? For det kommer ikke ind i hjertet, men ned i maven, og det kommer ud igen.« Dermed erklærede han al slags mad for ren. Og han sagde: »Det er det, som kommer ud af et menneske, der gør et menneske urent. or indefra, fra menneskenes hjerte, kommer de onde tanker, utugt, tyveri, mord, ægteskabsbrud, griskhed, ondskab, svig, umådehold, misundelse, bespottelse, hovmod, tåbelighed. Alt dette onde kommer indefra og gør et menneske urent.«

⁵ **Første Mosebog 4:1-16:** Adam lå med sin kone Eva, og hun blev gravid og fødte Kain. Hun sagde: »Jeg har skabt en mand ved Herrens hjælp.« Dernæst fødte hun hans bror Abel. Abel blev fårehyrde, mens Kain blev agerdyrker.

Engang bragte Kain en offergave af jordens afgrøde til Herren. Også Abel bragte en offergave, fedtstykkerne af sit småkvægs førstefødte. Herren tog imod Abels offergave, men Kains offergave tog han ikke imod. Så blev Kain meget vred og gik med sænket hoved. Herren sagde til Kain: »Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hoved? Hvis du gør det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurker synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.«

Siden talte Kain til sin bror Abel, og da de en dag var ude i det fri, overfaldt Kain sin bror Abel og slog ham ihjel. Da spurgte Herren Kain: »Hvor er din bror Abel?« Kain svarede: »Det ved jeg ikke. Skal jeg vogte min bror?«

Herren sagde: »Hvad er det, du har gjort? Din brors blod råber til mig fra jorden. Nu skal du være bandlyst fra den jord, som har spærret sit gab op og drukket din brors blod, som du udgød. Når du dyrker jorden, skal den ikke mere give dig sin grøde. Fredløs og flygtning skal du være på jorden!« Kain sagde til Herren: »Min straf er for stor at bære. Nu jager du mig bort fra agerjorden, og jeg må skjule mig for dig og være fredløs og flygtning på jorden; så kan enhver, der møder mig, slå mig ihjel.« Men Herren sagde til ham: »Nej, hvis nogen slår Kain ihjel, skal det hævnnes syv gange.« Og han satte et mærke på Kain, for at ingen, der mødte ham, skulle slå ham ihjel. Så forlod Kain Herren og slog sig ned i landet Nod øst for Eden.

⁶ **1. Johannes' brev 3:11-12:** For dette er det budskab, I har hørt fra begyndelsen: Vi skal elske hinanden og ikke være som Kain, der var af den Onde og slog sin bror ihjel. Og hvorfor slog han ham ihjel? Fordi hans gerninger var onde, men hans brors retfærdige.

⁷ **Jakobs Brev 3:6:** Tungen er en ild. Som selve den uretfærdige verden sidder tungen blandt vore lemmer; den smitter hele legemet og sætter tilværelsens hjul i brand og er selv sat i brand af Helvede.

⁸ **Ordsprogenes Bog 14:30:** Besindighed er liv for legemet, misundelse er edder i knoglerne.

⁹ **Prædikerens Bog 4:4:** Jeg så, at alt slid og dygtigt arbejde bunder i menneskers indbyrdes misundelse. Også det er tomhed og jagen efter vind!

¹⁰ **Romerbrevet 12:3:** I kraft af den nåde, jeg har fået, siger jeg til hver eneste af jer: Hav ikke højere tanker om jer selv, end I bør have, men brug jeres forstand med omtanke, enhver efter det mål af tro, som Gud har givet ham.

¹¹ **Første Korintherbrev 3:3:** For I er stadig kødelige mennesker. For når der er misundelse og splid iblandt jer, er I så ikke kødelige og lever slet og ret som mennesker?

¹² **Jakobs Brev 4:1-4:** Hvorfor opstår der kampe og stridigheder blandt jer? Er det ikke, fordi jeres lyster fører krig i jeres lemmer? I begærer brændende, men opnår intet; I myrder og misunder, men kan intet udrette; I strides og kæmper, men opnår intet, fordi I ikke beder; eller I beder og får alligevel intet, fordi I beder dårligt, kun for at ødsle det bort i jeres lyster. I utro, ved I ikke, at venskab med verden er fjendskab med Gud? Den, der vil være ven med verden, står som en fjende af Gud.

¹³ [Den Danske Salmebog 16:](#) O Gud! hvor er du mer end skøn (Hans Adolph Brorson 1734)

¹⁴ **Esajas' Bog 5:12:** Med citer og harpe, med pauke og fløjte og med vin holder de gilde; men Herrens gerninger har de ikke øje for, hans hænders værk ser de ikke.

¹⁵ **Matthæus Evangeliet 11:16-19:** Men hvad skal jeg sammenligne denne slægt med? Den ligner børn, der sidder på torvet og råber til de andre: Vi spillede på fløjte for jer, og I dansede ikke; vi sang klagesange, og I sørgede ikke. For Johannes kom, han hverken spiste eller drak, og folk siger: Han er besat. Og Menneskesønnen kom, han både spiser og drikker, og folk siger: Se den frådser og dranker, ven med toldere og syndere!« Dog, visdommen har fået ret ved sine gerninger.

¹⁶ [Den Danske Salmebog 291:](#) Du, som går ud fra den levende Gud (James Montgomery 1823. N.F.S. Grundtvig 1837.)

¹⁷ **Romerbrevet 6:20-23:** Dengang I var syndens trælle, var I frie over for retfærdigheden. Hvad fik I da? Frugter, som I nu skammer jer over; de ender jo med død. Men nu, da I er blevet befriet fra synden og er blevet trælle for Gud, får I den frugt, at I helliges, og til sidst evigt liv. For syndens løn er død, men Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre.

¹⁸ **Matthæus Evangeliet 25:14-30:** Det er som med en mand, der skulle rejse til udlandet og kaldte sine tjenere til sig og betroede dem sin formue; én gav han fem talenter, en anden to og en tredje én, enhver efter hans evne; så rejste han. Den, der havde fået de fem talenter, gik straks hen og handlede med dem og tjente fem til. Ligeledes tjente han med de to talenter to til. Men den, der havde fået én talent, gik hen og gravede et hul i jorden og gemte sin herres penge.

Lang tid efter kommer disse tjeneres herre tilbage og gør regnskab med dem. Den, der havde fået de fem talenter, kom og lagde andre fem talenter på bordet og sagde: Herre, du betroede mig fem talenter; se, jeg har tjent fem talenter til. Hans herre sagde til ham: Godt, du gode og tro tjener; du har været tro i det små, jeg vil betro dig meget. Gå ind til din herres glæde! Også han med de to talenter kom og sagde: Herre, du betroede mig to talenter; se, jeg har tjent to talenter til. Hans herre sagde til ham: Godt, du gode og tro tjener; du har været tro i det små, jeg vil betro dig meget. Gå ind til din herres glæde!

Så kom også han, som havde fået den ene talent, og han sagde: Herre, jeg kender dig som en hård mand, der høster, hvor du ikke har sået, og samler, hvor du ikke har spredt, og af frygt for dig gik jeg hen og gemte din talent i jorden. Se, her har du, hvad dit er. Men hans herre sagde til ham: Du dårlige og dovne tjener! Du vidste, at jeg høster, hvor jeg ikke har sået, og samler, hvor jeg ikke har spredt. Så burde du have betroet mine penge til vekselernerne, så jeg havde fået mit igen med rente, når jeg kom tilbage. Tag derfor talenten fra ham og giv den til ham med de ti talenter. For enhver, som har, til ham skal der gives, og han skal have overflod, men den, der ikke har, fra ham skal selv det tages, som han har. Og kast den uduelige tjener ud i mørket udenfor. Dér skal der være gråd og tænderskæren.

¹⁹ **Romerbrevet 6:23:** For syndens løn er død, men Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre.

²⁰ **Jakobs Brev 1:17:** Alle gode og fuldkomne gaver kommer ned fra oven, fra lysenes fader, hos hvem der ikke findes forandring eller skiftende skygge.

²¹ **Første Mosebog 1:28:** Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!«

²² **Lukas Evangeliet 12:13-21:** En i skaren sagde til Jesus: »Mester, sig til min bror, at han skal skifte arven med mig.« Men han svarede: »Menneske, hvem har sat mig til at dømme eller skifte mellem jer?« Og han sagde til dem: »Se jer for og vær på vagt over for al griskhed, for et menneskes liv afhænger ikke af, hvad det ejer, selv om det har overflod.« Og han fortalte dem en lignelse: »Der var en rig mand, hvis mark havde givet godt. Han tænkte ved sig selv: Hvad skal jeg gøre? For jeg har ikke plads til min høst. Så sagde han: Sådan vil jeg gøre: Jeg river mine lader ned og bygger nogle, som er større, og dér vil jeg samle alt mit korn og alt mit gods. Og jeg vil sige til mig selv: Så, min ven, du har meget gods liggende, nok til mange år. Slå dig til ro, spis, drik og vær glad! Men Gud sagde til ham: Din tåbe, i nat kræves dit liv af dig. Hvem skal så have alt det, du har samlet? Sådan går det den, der samler sig skatte, men ikke er rig hos Gud.«

²³ **Første Timotheus Brev 6:6-10:** Og vist er det, at guds frygt sammen med nøjsomhed bærer lønnen i sig selv; for tomhændet kom vi til verden, og tomhændet skal vi gå ud af den; har vi føde og klæder, skal vi lade os nøje med det. Men de, der vil være rige, falder i fristelse og baghold og henfalder til utallige tåbelige og skadelige tilbøjeligheder, som styrter mennesker i undergang og fortabelse. For kærlighed til penge er roden til alt ondt; drevet af den er nogle blevet ført bort fra troen og har voldt sig selv mange smerter.

²⁴ **Andet Korintherbrev 8:13-15:** Det er jo ikke, for at andre kan få det lettere og I få besvær, men for at der kan være ligevægt. For øjeblikket må jeres overflod afhjælpe de andres mangel, for at deres overflod til gengæld kan afhjælpe jeres mangel. Så bliver der ligevægt – som der står skrevet: »Den, der havde samlet meget, havde ikke for meget, og den, der havde samlet lidt, havde ikke for lidt.«

²⁵ **Første Korintherbrev 1:27-31:** Men det, som er dårskab i verden, udvalgte Gud for at gøre de vise til skamme, og det, som er svagt i verden, udvalgte Gud for at gøre det stærke til skamme, og det, som verden ser ned på, og som ringeagtes, det, som ingenting er, udvalgte Gud for at gøre det, som er noget, til ingenting, for at ingen skal have noget at være stolt af over for Gud. Men ham skyldes det, at I er i Kristus Jesus, som er blevet visdom for os fra Gud, både retfærdighed og helligelse og forløsning, for at »den, der er stolt, skal være stolt af Herren,« som der står skrevet.

²⁶ **Første Mosebog 3:5:** Men Gud ved, at den dag I spiser af den, bliver jeres øjne åbnet, så I bliver som Gud og kan kende godt og ondt.«

²⁷ **Første Mosebog 1:26-28:** Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!«

²⁸ **Habakkuks Bog 2:4-5:** Se, den overmodige er uden retskaffenhed, men den retfærdige skal leve i tro.

Tyrannens undergang. Tyrannen, den troløse, den hovne skal ikke nå sit mål! Han åbner sit svælg som dødsriget, han er umættelig som døden. Han samler alle folkene under sig, river alle folkeslagene til sig.

²⁹ **Romerbrevet 11:33-36:** O dyb af Guds rigdom og visdom og kundskab! Hvor uransagelige er hans domme, og hvor usporlige hans veje! For »hvem kender Herrens tanker, eller hvem kan være hans rådgiver? Hvem har givet ham noget først, så han må gøre gengæld?« Thi fra ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham være ære til evig tid! Amen.

³⁰ **Romerbrevet 8:3-4:** Det, som loven ikke kunne, fordi den kom til kort på grund af kødet, det gjorde Gud: Han sendte sin egen søn i syndigt køds lighed og for syndens skyld og fordømte dermed synden i kødet, for at lovens krav skulle opfyldes i os, som ikke lever i lydighed mod kødet, men i lydighed mod Ånden.

³¹ **Johannes Evangeliet 8:44:** I har Djævelen til fader, og I er villige til at gøre, hvad jeres fader lyster. Han har været en morder fra begyndelsen, og han står ikke i sandheden, for der er ikke sandhed i ham. Når han farer med løgn, taler han ud fra sig selv; for løgner er han og fader til løgner.

³² **Matthæus Evangeliet 23:15:** Ve jer, skriftkloge og farisæere, I hyklere! I drager over sø og land for at hverve en enkelt proselyt. Og når det lykkes, gør I ham dobbelt så fortjent til Helvede som I selv.

³³ **Romerbrevet 5:15-16:** Men det forholder sig ikke med nådegaven som med faldet; for døde de mange på grund af den enes fald, er Guds nåde og gave så meget mere kommet de mange rigeligt til gode ved nåden i det ene menneske, Jesus Kristus. Og med gaven forholder det sig ikke som med følgerne af den enes synd; for dommen blev på grund af den ene til fordømmelse, men nådegaven, givet på grund af manges overtrædelser, er blevet til retfærdighed.

³⁴ **Første Korintherbrev 1:29-31:** For at ingen skal have noget at være stolt af over for Gud. Men ham skyldes det, at I er i Kristus Jesus, som er blevet visdom for os fra Gud, både retfærdighed og helligelse og forløsning, for at »den, der er stolt, skal være stolt af Herren,« som der står skrevet.

³⁵ **Romerbrevet 2:5:** Med dit hårde og ubodfærdige hjerte samler du dig vrede på vredens dag, da Guds retfærdige dom skal åbenbares.

³⁶ **Esajas 6:1:** I kong Uzzijas dødsår så jeg Herren sidde på en højt ophøjet trone, og hans slæb fyldte templet.

³⁷ **Esajas 40:5-6:** Åbenbares skal HERRENS Herlighed, alt Kød til Hobe skal se den. Thi HERRENS Mund har talet." Der lyder en Røst, som siger: "Råb!" Jeg svarer: "Hvad skal jeg råbe?" "Alt Kød til Hobe er Græs, al dets Ynde som Markens Blomst (1931 oversættelsen)

³⁸ **Esajas 10:5:** Praler øksen over for ham, der hugger med den? Hovmoder saven sig over for ham, der trækker den? Som om kæppen kan svinge ham, der løfter den, eller stokken løfte ham, der ikke er af træ!

³⁹ **Romerbrevet 3:19:** Og vi ved, at alt, hvad loven siger, taler den til dem, der er under loven, for at hver mund skal lukkes og hele verden stå strafskyldig over for Gud.

⁴⁰ **Tredje Mosebog 19:2:** Tal til hele israelitternes menighed og sig til dem: I skal være hellige, for jeg, Herren jeres Gud, er hellig.

⁴¹ **Hebræerbrevet 10:5-10:** Derfor siger han, da han træder ind i verden: Slagtoffer og afgrødeoffer vil du ikke have, men et legeme har du beredt mig; brændoffer og syndoffer ønsker du ikke. Da siger jeg: »Se, jeg er kommet – i bogrullen er der skrevet om mig – for at gøre din vilje, Gud.« Mens han først siger: »Slagtoffer og afgrødeoffer, brændoffer og syndoffer ville du ikke have, og du ønskede dem ikke« – og det er dem, der frembæres som ofre ifølge loven – så fortsætter han: »Se, jeg er kommet for at gøre din vilje.« Han ophæver altså det første for at sætte det andet i kraft, og efter hans vilje er vi blevet helliget, ved at Jesu Kristi legeme er blevet ofret én gang for alle.

⁴² **Romerbrevet 12:1-2:** Så formaner jeg jer, brødre, ved Guds barmhjertighed, til at bringe jeres legemer som et levende og helligt offer, der er Gud til behag – det skal være jeres åndelige gudstjeneste. [v2](#) Og tilpas jer ikke denne verden, men lad jer forvandle, ved at sindet fornyes, så I kan skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne.

⁴³ **Første Korintherbrev 6:20:** For I blev købt dyrt. Ær derfor Gud med jeres legeme!

⁴⁴ **Apostlenes Gerninger 15:19-20:** Derfor mener jeg, at vi ikke skal skabe vanskeligheder for de hedninger, der vender om til Gud, men skriv til dem, at de skal holde sig fra besmittelse med afguder og fra utugt og fra kød af kvalte dyr og fra blod.

⁴⁵ **Efeserbrevet 5:3:** Men utugt og al slags urenhed og griskhed må end ikke nævnes iblandt jer; det sømmer sig ikke for hellige.

⁴⁶ **Første Korintherbrev 6:12-20:** Alt er tilladt mig, men ikke alt gavner. Alt er tilladt mig, men jeg skal ikke lade noget få magt over mig. Maden er til maven, og maven til maden, og begge dele vil Gud lade forgå. Legemet er ikke til utugt, men er til for Herren, og Herren for legemet, og Gud oprejste Herren og vil oprejse os ved sin kraft.

Ved I ikke, at jeres legemer er Kristi lemmer? Skal jeg da gøre Kristi lemmer til en skøges lemmer? Aldeles ikke! Eller ved I ikke, at den, der binder sig til en skøge, er ét legeme med hende? – det hedder jo: »De to skal blive ét kød.« Men den, der binder sig til Herren, er én ånd med ham.

Hold jer fra utugt! Al anden synd, som et menneske begår, er uden for legemet, men den, der lever utugtigt, synder mod sit eget legeme. Eller ved I ikke, at jeres legeme er et tempel for Helligånden, som er i jer, og som I har fra Gud? I tilhører ikke jer selv, for I blev købt dyrt. Ær derfor Gud med jeres legeme!

⁴⁷ **Efeserbrevet 5:3-4:** Men utugt og al slags urenhed og griskhed må end ikke nævnes iblandt jer; det sømmer sig ikke for hellige. Heller ikke skamløshed og tåbelig snak eller overfladisk vid; det passer sig ikke, men derimod taksigelse.

48 **Romerbrevet 1:25:** De udskiftede Guds sandhed med løggen og dyrkede og tjente skabningen i stedet for skaberen – han være lovet til evig tid! Amen.

49 Den Danske Salmebog 261: [Halleluja for lysets drot](#) (Isaac Watts 1707. N.F.S. Grundtvig 1837)

50 **Andet Petersbrev 3:3-4:** For først og fremmest skal I vide, at der i de sidste dage vil komme spottere, som følger deres egne lyster, og som hånligt siger: »Hvad bliver der af løftet om hans komme?

51 **Romerbrevet 13:4:** For de (myndighederne, red) er Guds tjenere til dit eget bedste. Men gør du det onde, må du frygte. Ikke for ingenting bærer myndighederne sværd; de er Guds tjenere og skal lade vreden ramme dem, der gør det onde.

52 **Jakobsbrev 1:15:** Når så begæret har undfanget, sætter det synd i verden, og når synden er vokset op, føder den død.

53 **Anden Mosebog 32:19:** Da Moses kom nærmere til lejren og så tyrekalven og dem, der dansede, flammede hans vrede op, og han slyngede tavlerne til jorden ved bjergets fod og knuste dem.

54 **Fjerde Mosebog 20:11-12:** Så løftede Moses hånden og slog to gange på klippen med sin stav, og der strømmede rigeligt vand ud, så både menigheden og deres kvæg kunne drikke. Men Herren sagde til Moses og Aron: »I troede ikke på mig og agtede ikke min hellighed for øjnene af israelitterne; derfor skal I ikke komme til at føre denne forsamling til det land, jeg har givet dem.«

55 **Galaterbrevet 5:19-21:** Kødets gerninger er velkendte: utugt, urenhed, udsvævelse, afgudsdyrkelse, trolddom, fjendskaber, kiv, misundelse, hidsighed, selviskhed, splid, kliker, nid, drukkenskab, svir og mere af samme slags. Jeg siger jer på forhånd, som jeg før har sagt, at de, der giver sig af med den slags, ikke skal arve Guds rige.

56 **Ordsprogenes Bog 15:1:** Et mildt svar afvender vrede, et sårende ord vækker harme.

57 **Ordsprogenes Bog 29:11:** En tåbe giver luft for al sin vrede, men den vise holder den i ave.